

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยอาศัยหลักการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research Principle) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม โดยใช้ระยะเวลาในการวิจัยภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2554 ถึง 29 กุมภาพันธ์ 2555 ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

$\bar{X}$ หมายถึง ค่าเฉลี่ย

S.D. หมายถึง ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน

การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม 8 ด้าน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความประหยัด ความกตัญญูกตเวที และค่านิยมความเป็นไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ผู้วิจัยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research Principle) ตามแนวคิดของเคมมิสและแม็กแท็กการ์ท (Kemmis and McTaggart. 1988 : 11-15) ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) จากการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ สามารถสรุปผลการดำเนินกลยุทธ์ ดังนี้

การวางแผน (Planning)

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาด้านคุณธรรมและจริยธรรม

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาพบว่านักเรียนมีพฤติกรรมแสดงออกและเป็นปัญหาอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งแสดงออกถึงการขาดความมีคุณธรรมและจริยธรรม โดยนักเรียนบางคนมีลักษณะการพูดไม่สุภาพ ขาดการเคารพและเชื่อฟังคำสอนหรือว่ากล่าวตักเตือนจากผู้ปกครอง ครู ไม่ค่อยเคารพกฎ ระเบียบของโรงเรียน ขาดความอ่อนน้อมถ่อมตน ขาดความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย บางครั้งมีกิริยาก้าวร้าว โกรธง่ายและแสดงกิริยาที่ไม่ดีต่อผู้มีพระคุณ

1.1 จากการสัมภาษณ์ครูประจำชั้นเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ที่แสดงออกถึงความมีคุณธรรมและจริยธรรม ในประเด็นสำคัญมีดังนี้

1.1.1 นักเรียนปฏิบัติตนแสดงออกถึงความมีวินัยหรือไม่และปฏิบัติอย่างไร ครูประจำชั้นเห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดวินัยอยู่มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัยของนักเรียนยังเป็นวัยเด็กชอบเล่นเป็นส่วนใหญ่ ขาดสมาธิในการจดจำในสิ่งที่ครูสอนในเรื่องของวินัย แต่ยังสามารถบอกกล่าวได้ง่ายเพราะเด็กวัยนี้ ยังมีความเคารพยำเกรงครู เชื่อฟังคำสอนของครูเป็นอย่างดี แต่ต้องคอยบอกซ้ำๆ อย่างต่อเนื่อง ครูประจำชั้นจึงเห็นว่าจำเป็นต้อง มีการหารือร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอถึงพฤติกรรมในด้านความมีวินัยของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ดังคำกล่าวที่ว่า

“นักเรียนบางคนยังขาดวินัยอยู่มาก ชอบเล่นกับเพื่อนเป็นส่วนใหญ่ เวลาให้ทำกิจกรรมหรือทำกิจกรรมกลุ่ม ชอบเอาเปรียบเพื่อนและไม่ตั้งใจปฏิบัติ ต้องให้ครูบอกหลายครั้งถึงจะทำตาม”

(ครูประจำชั้น คนที่ 1. 11 พ.ย. 2554 : สัมภาษณ์)

“นักเรียนขาดวินัยเป็นจำนวนมากเพราะมันแต่เล่น ขาดสมาธิในการจดจำในสิ่งที่ครูสอนในเรื่องของวินัย แต่ก็ยังสามารถบอกกล่าวได้ง่ายเพราะวัยนี้ยังรู้สึกกลัวครูและให้ความเคารพครู เชื่อฟังคำสอนของครูเป็นอย่างดี แต่ต้องคอยบอกซ้ำๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น ไม่พูดคุยกันในขณะเข้าแถวเคารพธงชาติ ไม่หยอกล้อกันเวลาเรียน เป็นต้น ครูจะต้องหารือกับผู้ปกครองในการตอกย้ำในเรื่องวินัยมากขึ้น”

(ครูประจำชั้น คนที่ 2. 11 พ.ย. 2554 : สัมภาษณ์)

1.1.2 นักเรียนปฏิบัติตนแสดงออกถึงความรับผิดชอบหรือไม่และปฏิบัติอย่างไร

ครูประจำชั้นเห็นว่า นักเรียนบางคนยังขาดความรับผิดชอบอยู่มาก ไม่ค่อยจดจำและปฏิบัติในสิ่งที่ครูและผู้ปกครองบอกสอนเท่าที่ควร เพราะนักเรียนจะจดจ่อกับกิจกรรมที่สนใจซึ่งไม่เกี่ยวกับการเรียน ครูจะต้องคอยบอกซ้ำๆ อยู่เสมอ เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อกิจกรรมและการเรียนที่ครูบอกเสมอ”

(ครูประจำชั้น คนที่ 1. 11 พ.ย. 2554 : สัมภาษณ์)

“นักเรียนส่วนมากขาดความรับผิดชอบ ไม่จดจำและนำไปปฏิบัติเมื่อครูสอน เป็นเพราะเด็กส่วนใหญ่ขาดสมาธิ จิตใจจดจ่อในเรื่องเล่นมาก ครูและผู้ปกครองจะต้องสอนย้ำอย่างต่อเนื่อง เช่น ส่งการบ้านให้ทันกำหนด ทำเวรที่ได้รับมอบหมาย มาเข้าแถวตรงเวลา ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม เป็นต้น”

(ครูประจำชั้น คนที่ 2. 11 พ.ย. 2554 : สัมภาษณ์)

1.1.3 นักเรียนปฏิบัติตนแสดงออกถึงความซื่อสัตย์สุจริตหรือไม่และปฏิบัติอย่างไร

ครูประจำชั้นเห็นว่า ยังนักเรียนบางคนขาดความซื่อสัตย์สุจริต ชอบหยิบฉวยของเพื่อน โดยไม่ขออนุญาตและไม่คืน ชอบพูดโกหกกับเพื่อนเป็นประจำ อาจเป็นเพราะผู้ปกครองตามใจและละเลยดูแลพฤติกรรมเล็กๆ ของบุตรกันไป รวมถึงสื่อหลายช่องทางที่เป็นแบบอย่างไม่ดีเป็นอย่างยิ่งสำหรับเด็ก ดังนั้นครูและผู้ปกครองจะต้องช่วยกันอบรมสั่งสอนอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง ดังคำกล่าวที่ว่า

“ส่วนใหญ่แล้วนักเรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่หยิบฉวยของเพื่อนหรือของคนอื่น พูดตรงไปตรงมา เพราะเด็กทุกวันนี้พ่อแม่ผู้ปกครองให้ความเอาใจใส่ในการเลี้ยงดูค่อนข้างดี เด็กเล็กรู้สึกว่าไม่ขาดอะไร แต่ครูก็ต้องคอยอบรมบ่มนิสัยในเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง เช่น ไม่หยิบปากกา ยางลบของเพื่อนมาใช้โดยไม่ขออนุญาต ไม่ลักขโมยทรัพย์สินทางโรงเรียนกลับบ้าน เป็นต้น”

(ครูประจำชั้น คนที่ 1. 11 พ.ย. 2554 : สัมภาษณ์)

“เด็กทุกวันนี้จะว่ากล่าวตักเตือนยากขึ้น เพราะมีสื่อทางสังคมที่เป็นแบบอย่างที่ไม่ควรเป็นต้นแบบ แต่เด็กส่วนใหญ่ก็มีความซื่อสัตย์สุจริต เพราะทั้งผู้ปกครองและครูช่วยกันอบรมสั่งสอนอย่างต่อเนื่อง เช่น หากเด็กคนไหนพบเห็นสิ่งไม่ดีก็จะฟ้องให้ครูทราบ ขออนุญาตก่อนใช้สิ่งของเพื่อน ไม่นำทรัพย์สินของโรงเรียนกลับบ้าน ไม่ลักเล็กขโมยน้อย เป็นต้น”

(ครูประจำชั้น คนที่ 2. 11 พ.ย. 2554 : สัมภาษณ์)

1.1.4 นักเรียนปฏิบัติตนแสดงออกถึงความเมตตากรุณาหรือไม่และปฏิบัติอย่างไร

ครูประจำชั้นเห็นว่า นักเรียนมีความเมตตากรุณา เอื้ออาทรต่อเพื่อนหรือคนอื่น สังเกตได้จากนักเรียนส่วนใหญ่ไม่รังแกเพื่อน ช่วยเหลือเพื่อนเป็นอย่างดี มีความรักและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เช่น เห็นอกเห็นใจเพื่อนเมื่อมีปัญหา ช่วยเหลือเพื่อนเมื่อมีความเดือดร้อน แต่ก็มีนักเรียนอีกส่วนหนึ่งที่เป็นเด็กขี้เล่น ไม่ได้สนใจอะไรรอบตัวเท่าที่ควร ดังนั้นครูจะต้องอบรมสั่งสอนและตอกย้ำในเรื่องนี้อย่างเข้มงวด ดังคำกล่าวที่ว่า

“เด็กส่วนใหญ่จะมีความเมตตากรุณา เอื้ออาทรต่อเพื่อนหรือคนอื่น สังเกตได้จาก รู้จักสงสารคนอื่นเมื่อมีปัญหา ไม่รังแกสัตว์ที่อยู่ในบริเวณโรงเรียน มีจิตใจโอบอ้อมอารีเพื่อน ซึ่งอาจเป็นผลจากการอบรมของทางบ้านและโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นภารกิจนี้จะต้องร่วมมือกันอย่างต่อเนื่อง”

(ครูประจำชั้น คนที่ 1. 11 พ.ย. 2554 : สัมภาษณ์)

“ที่ผ่านมามะเห็นว่าเด็กส่วนใหญ่มีจิตใจโอบอ้อมอารี ไม่รังแกเพื่อน ช่วยเหลือเพื่อนเป็นอย่างดี มีความรักและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เช่น เห็นอกเห็นใจเพื่อนเมื่อมีปัญหา ช่วยเหลือเพื่อนเมื่อเกิดความเดือดร้อน แต่ก็มีเด็กหลายคนที่เป็นเด็กขี้เล่น ไม่ได้สนใจอะไรรอบตัวเท่าที่ควร ดังนั้นครูจะต้องอบรมสั่งสอนและตอกย้ำในเรื่องนี้อย่างเข้มงวด”

(ครูประจำชั้น คนที่ 2. 11 พ.ย. 2554 : สัมภาษณ์)

1.1.5 นักเรียนปฏิบัติตนแสดงออกถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่หรือไม่และปฏิบัติอย่างไร

ครูประจำชั้นเห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งอาจมีผลมาจากครอบครัวอบรมบ่มนิสัยในด้านนี้มาเป็นอย่างดี สังเกตได้จากรู้จักแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อนใช้ แบ่งปันขนมให้เพื่อนรับประทาน ให้ยืมสิ่งของส่วนตัวแก่เพื่อนเสมอ แต่มีนักเรียนบางคนที่ซุกซน

ไม่ปฏิบัติลักษณะนี้ ซึ่งเป็นหน้าที่ของครูและผู้ปกครองที่จะอบรมสั่งสอนอย่างต่อเนื่อง ดังคำกล่าวที่ว่า

“เด็กส่วนใหญ่มีจิตใจเอื้อเฟื้อต่อแม่ ซึ่งอาจมีผลจากครอบครัวอบรมบ่มนิสัยในด้านนี้ มาเป็นอย่างดี และครูที่โรงเรียนได้ต่อยอดอย่างต่อเนื่อง ทำให้เด็กเป็นคนมีจิตใจดี เช่น แบ่งปันขนมให้เพื่อน ให้เพื่อนยืมสิ่งของส่วนตัวใช้ในบางโอกาส ช่วยเหลือกิจกรรมเพื่อนอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น แต่เด็กอีกบางกลุ่มก็ละเลย ซึ่งเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องให้ความใส่ใจมากขึ้น”

(ครูประจำชั้น คนที่ 1. 12 พ.ย. 2554 : สัมภาษณ์)

“เท่าที่สังเกตและพูดคุยได้รู้ว่าเด็กทุกวันนี้เขารู้สึกว่าไม่ได้ขาดแคลนสิ่งไหน เพราะผู้ปกครองจะสรรหาให้อย่างต่อเนื่อง จึงทำให้เด็กมีจิตใจที่ดี มีความเอื้อเฟื้อต่อแม่ให้กับเพื่อนและคนรอบข้าง เช่น แบ่งปันสิ่งของให้เพื่อนใช้ แบ่งปันขนมให้เพื่อนรับประทาน ให้ยืมสิ่งของส่วนตัวแก่เพื่อนเสมอ แต่ก็ยังมีเด็กบางคนที่ถูกชนไม่ปฏิบัติลักษณะนี้ ซึ่งเป็นหน้าที่ของครูและผู้ปกครองที่จะอบรมสั่งสอนอย่างต่อเนื่อง”

(ครูประจำชั้น คนที่ 2. 12 พ.ย. 2554 : สัมภาษณ์)

1.1.6 นักเรียนปฏิบัติตนแสดงออกถึงความประหยัดหรือไม่และปฏิบัติอย่างไร
ครูประจำชั้นเห็นว่า นักเรียนหลายคนไม่รู้จักประหยัด ใช้จ่ายเงินหรือใช้สิ่งของอย่างฟุ่มเฟือย ซึ่งสังเกตได้จากนักเรียนใช้โทรศัพท์มือถือราคาแพง ซื้ของที่ไม่น่าจะมีราคาแพง ไม่รักษาสีของเมื่อใช้เสร็จ ไม่รู้จักคุณค่าของสิ่งของหรือทรัพย์สินที่ตนมี ซึ่งครูเห็นว่าจะต้องหารือกับผู้ปกครองและช่วยกันอบรมบ่มนิสัยในด้านความประหยัดให้มากยิ่งขึ้น รวมถึงจะต้องคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อขัดเกลาจิตใจให้นักเรียนได้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามต่อไป ดังคำกล่าวที่ว่า

“ถ้าจะให้พูดถึงความประหยัดของเด็กในปัจจุบัน บอกได้เลยว่าเด็กทุกวันนี้ไม่รู้จักคำว่าประหยัด นี่อาจเป็นเพราะผู้ปกครองเลี้ยงดูเด็กดีเกินไป ไม่ยอมให้บุตรหลานขาดตกบกพร่อง อยากได้อะไรก็ทำให้ ทำให้เด็กเกิดความฟุ่มเฟือย ซึ่งเป็นเรื่องที่ครูจะต้องสอนเด็กให้เข้าใจและรู้จักประหยัดอย่างต่อเนื่อง เช่น ใช้โทรศัพท์มือถือราคาแพง ซื้ของแบรนด์เนมใช้ ซึ่งครูและครอบครัวจะต้องปรึกษาหาทางออกอย่างจริงจัง”

(ครูประจำชั้น คนที่ 1. 12 พ.ย. 2554 : สัมภาษณ์)

“ความประหยัดสำหรับเด็กปัจจุบันไม่ค่อยมีเท่าที่ควร เพราะเด็กเลียนแบบสื่อที่เป็น
ต้นแบบไม่ดี ผู้ปกครองตามใจอยากเลี้ยงบุตรหลานให้เท่าเทียมคนอื่นมากเกินไป ตัวเด็กเองอายุ
น้อยคิดไม่เก่งหรอก หากผู้ปกครองใส่ใจในเรื่องนี้ ครูมีหน้าที่คอยคอยอยู่แล้ว และทุกวันนี้ครูยัง
ต้องอบรมบ่มนิสัยนักเรียนของตนในเรื่องความประหยัดอยู่ทุกวัน เช่น ใช้เงินฟุ่มเฟือย ซื้อสิ่งของ
ที่ไม่จำเป็น ชื่อของเลียนแบบเพื่อน เป็นต้น เพราะฉะนั้นทุกฝ่ายจะต้องมีการประสานความ
ร่วมมือซึ่งกันและกัน ”

(ครูประจำชั้น คนที่ 2. 12 พ.ย. 2554 : สัมภาษณ์)

1.1.7 นักเรียนปฏิบัติตนแสดงออกถึงความกตัญญูทวดเวทีหรือไม่และปฏิบัติ
อย่างไร

ครูประจำชั้นเห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความกตัญญูทวดเวทีในเกณฑ์ดี
เพราะเด็กวัยนี้มีความผูกพันกับผู้ปกครอง รักเคารพ เชื่อฟังเป็นอย่างดี ใส่ใจและรับฟังคำสอน
ของครูและผู้ใหญ่ จะขาดสมาธิเมื่อเล่นกับเพื่อนเฉพาะเวลามาเรียนหรืออยู่กับเพื่อนข้างบ้านเท่านั้น
ซึ่งนักเรียนแสดงออกถึงความกตัญญูทวดเวทีให้เห็นอยู่เป็นประจำ คือ การไหว้พ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่
ก่อนออกจากบ้านและก่อนเข้าบ้าน ไหว้ครูเมื่อเดินผ่าน กราบไหว้พระสงฆ์เมื่อพบเจอ เชื่อฟัง
คำสอนของพ่อแม่ ญาติพี่น้อง ครูเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีและจะต้องส่งเสริมให้นักเรียน
มีจิตสำนึกที่ดีอย่างต่อเนื่อง ดังคำกล่าวที่ว่า

“เด็กส่วนใหญ่มีความกตัญญูทวดเวทีในเกณฑ์ดี เพราะเด็กวัยนี้มีความผูกพันกับผู้ปกครอง
รักเคารพ เชื่อฟังเป็นอย่างดี ใส่ใจและรับฟังคำสอนของครูและผู้ใหญ่ ทำให้เด็กเชื่อฟังผู้ดูแล
ใกล้ชิดและเคารพนับถือเป็นอย่างดี เช่น ตั้งใจเรียน มาเรียนทุกวัน กราบไหว้พระสงฆ์ ไหว้พ่อ
แม่ ครู ผู้อาวุโสเมื่อพบและก่อนลาอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นผู้ปกครองและครูต้องส่งเสริมการปฏิบัติ
เช่นนี้อย่างต่อเนื่อง”

(ครูประจำชั้น คนที่ 1. 12 พ.ย. 2554 : สัมภาษณ์)

“เท่าที่ดูจะเห็นได้ว่าเด็กวัยนี้เคารพพ่อแม่ ญาติพี่น้อง ครูเป็นอย่างดี เพราะเด็กวัยนี้ถือว่า
ยังอยู่ใกล้ชิดกับผู้ใหญ่ จะเล่นกับเพื่อนเฉพาะเวลามาเรียนหรืออยู่ข้างบ้านเท่านั้น ดังนั้นเด็กจึง
ได้รับการอบรมเรื่องความกตัญญูทวดเวทีอย่างต่อเนื่อง เช่น การไหว้พ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ก่อนออก
จากบ้านและก่อนเข้าบ้าน ไหว้ครูเมื่อเดินผ่าน กราบไหว้พระสงฆ์เมื่อพบเจอ เชื่อฟังคำสอนของ
พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ครูเป็นอย่างดี ซึ่งครูจะต้องส่งเสริมต่อไป”

(ครูประจำชั้น คนที่ 2. 12 พ.ย. 2554 : สัมภาษณ์)

1.1.8 นักเรียนปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีค่านิยมความเป็นไทยหรือไม่และปฏิบัติอย่างไร

ครูประจำชั้นเห็นว่า นักเรียนหลายคนไม่ได้ซึมซับค่านิยมความเป็นไทยอย่างต่อเนื่อง ไม่ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของไทยมากเท่าที่ควร ซึ่งอาจเนื่องจากผู้ปกครองให้ความสำคัญในการปลูกฝังสิ่งเหล่านี้กับบุตร-หลานน้อยลง ที่สำคัญคือสื่อในปัจจุบันให้ข้อมูลหรือนำเสนอแบบอย่างที่ไม่เหมาะสมกับเยาวชนเป็นอย่างมาก ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ที่ผิดแล้วนำมาปฏิบัติ เช่น ใช้โทรศัพท์มือถือถือราคาแพง พุดจากับผู้ใหญ่ไม่มีหางเสียง ไม่ก้มตัวเมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่ ผู้ปกครองและครูจะต้องร่วมกันปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมความเป็นไทยให้มากขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า

“ค่านิยมความเป็นไทยของเด็กในสมัยนี้ ค่อนข้างจะเสื่อมถอยลงเนื่องจากสื่อที่เป็นต้นแบบไม่ดี ทำให้เด็กในปัจจุบันเลียนแบบค่านิยมที่ผิด เช่น ต้องมีโทรศัพท์มือถือถือราคาแพง พุดจาก้าวร้าวมากขึ้น พุดภาษาแสดลงมาก พุดไทยคำฝรั่งคำทิ้งที่ไม่รู้ความหมายดีเท่าที่ควร เดินผ่านผู้ใหญ่ไม่ก้มตัว เป็นต้น ซึ่งครูและผู้ปกครองจะต้องหาหรือร่วมกันเพื่อหาแนวทางแก้ไข ปัญหาอย่างจริงจัง”

(ครูประจำชั้น คนที่ 1. 12 พ.ย. 2554 : สัมภาษณ์)

“เด็กทุกวันนี้เห็นว่าค่านิยมความเป็นไทยเป็นเรื่องตลกไปแล้ว เพราะมีสื่อที่ไม่ดีเป็นแบบอย่าง ทำให้ค่านิยมความเป็นไทยสำหรับเด็กเสื่อมถอย เช่น พุดคุยเวลารับประทานอาหาร แอบดูคลิปโป๊ในอินเทอร์เน็ต พุดจาก้าวร้าวขึ้น ไม่รู้จักนอบน้อมถ่อมตน ชอบโอ้อวด ชอบใช้ของราคาแพง เป็นต้น ครูและผู้ปกครองจะต้องหากลยุทธ์ในการสั่งสอนเรื่องนี้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกเด็กใหม่”

(ครูประจำชั้น คนที่ 2. 12 พ.ย. 2554 : สัมภาษณ์)

1.2 จากการศึกษาบันทึกการประชุมของคณะกรรมการสถานักเรียนประจำเดือนถึงปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ในปีการศึกษาที่ผ่านมาและปีการศึกษา 2554 ตั้งแต่เปิดภาคเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่บอกกล่าวง่าย มีความเคารพผู้ปกครอง ครู เชื่อฟังคำสอนผู้ใหญ่ มีความเมตตา ชอบช่วยเหลือเพื่อนเป็นอย่างดี มีความรักและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อนใช้ แบ่งปันขนมให้เพื่อนรับประทาน ให้ยืมสิ่งของส่วนตัวแก่เพื่อนเสมอ มีความกตัญญูทเวที่ต่อผู้ปกครอง รักเคารพ เชื่อฟังเป็นอย่างดี

ใส่ใจและรับฟังคำสอนของครูและผู้ใหญ่ แต่ยังมีนักเรียนอีกบางคนยังขาดวินัยอยู่บ้าง เพราะวัยของนักเรียนยังเป็นวัยเด็กซึ่งสนใจและจดจ่อแต่การเล่นเป็นส่วนใหญ่ ขาดสมาธิในการจดจำในสิ่งที่ครูสอนและผู้ปกครองสอน ขาดความรับผิดชอบ ไม่ค่อยจดจำและปฏิบัติในสิ่งที่ครูและผู้ปกครองบอกกล่าวตักเตือน ชอบหยิบฉวยของเพื่อน โดยไม่ขออนุญาตและไม่คืนสิ่งของที่หยิบฉวยไป ชอบพูดโกหกกับเพื่อนเป็นประจำ ไม่รู้จักประหยัด ใช้จ่ายเงินหรือใช้สิ่งของอย่างฟุ่มเฟือย นำแบบอย่างที่ไม่ดีจากสิ่งรอบตัวหรือสื่อหลายช่องทางมาใช้เป็นแบบอย่าง ทำให้บางครั้งเหมือนเป็นคนก้าวร้าว ไม่สนใจสิ่งรอบตัว เอาแต่ใจตัวเอง ซึ่งครูและผู้ปกครองจะต้องให้ความสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกของเด็กกลุ่มนี้อย่างใกล้ชิด โดยร่วมกันส่งเสริมสนับสนุนคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนให้เป็นคนดีเป็นคนประพฤติปฏิบัติตนมีคุณธรรมและจริยธรรมต่อไป

1.3 จากการศึกษารายงานการประชุม ผลการปฏิบัติงานประจำปีการศึกษา 2553 ข้อมูลสถิตินักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ซึ่งสรุปภาพรวมโดยย่อพบว่ายังมีนักเรียนบางคนที่มีความประพฤติอันไม่พึงประสงค์ในด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่จะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

1.3.1 ด้านความมีวินัย นักเรียนไม่สามารถควบคุมตนเองให้กระทำการและปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับของโรงเรียนเท่าที่ควร ซึ่งทำให้เป็นตัวอย่างไม่ดีสำหรับเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ยังมีนักเรียนบางคนมาโรงเรียนไม่ทันเวลา แต่งกายไม่เรียบร้อยตามวันที่ทางโรงเรียนกำหนด ขาดความมีสัมมาคารวะ ไม่ใส่ใจมารยาทในการรับประทานอาหาร เก็บสมุดหนังสือที่เรียนเสร็จแล้วไม่เป็นที่ ไม่เก็บรองเท้าเรียงเป็นระเบียบเหมือนเพื่อนๆ เมื่อครูบอกกล่าวตักเตือนแล้วก็ยังปรับเปลี่ยนอย่างสม่ำเสมอ

1.3.2 ด้านความรับผิดชอบ ยังมีนักเรียนบางคนที่ไม่ตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากครูด้วยความเอาใจใส่และเต็มความสามารถ ไม่ใส่ใจทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนอย่างเต็มที่เมื่อครูมอบหมาย ไม่ทำการบ้านที่ครูมอบหมายให้ครบทุกข้อหรือบางครั้งไม่ทำการบ้านมาเลย ไม่จัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนและหนังสือมาจากบ้านให้ครบ ขาดความสนใจฟังคำสั่งครูในห้องเรียนและในโรงเรียนเป็นบ่อยครั้ง

1.3.3 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งพบกับนักเรียนบางคนที่ไม่แสดงออกถึงลักษณะของการปฏิบัติตนที่ไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อเพื่อน เช่น โกหกเพื่อน หลอกจากไอ้จ๊อดเกินความจริง หยิบสิ่งของเพื่อนโดยไม่ขออนุญาต บางครั้งก็เอาสิ่งของเพื่อนไปใช้และยึดเป็นของตนเอง ชอบพูดจากหลอกลวงผู้อื่น ไม่ยอมรับความจริงในเรื่องที่ทำได้ ไม่ใส่ใจที่จะปฏิบัติตามคำพูดที่ตนเองได้พูดออกไป

1.3.4 ด้านความเมตตากรุณา นักเรียนบางคนแสดงออกถึงความเห็นแก่ตัว ไม่ปรารถนาติดต่อเพื่อนหรือคนอื่นรอบข้าง ไม่คิดช่วยเหลือผู้อื่น ขาดการให้กำลังใจเพื่อนที่มีปัญหา ไม่รู้จักให้อภัยเมื่อมีการทะเลาะกับเพื่อน มีการแสดงออกทางวาจาที่ก้าวร้าว ไม่สุภาพ ขมขู่ คุกคาม เลียดสี รังแก และทำร้ายร่างกายเพื่อนที่อ่อนแอกว่าบ่อยครั้ง

1.3.5 ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ นักเรียนบางคนค่อนข้างเห็นแก่ตัว ไม่ค่อยมีน้ำใจต่อเพื่อนรอบข้าง ไม่รู้จักแบ่งปันสิ่งของ ขนม อาหาร เครื่องดื่มกับเพื่อนที่เล่นด้วยกัน ชอบขำเค็มและไม่ให้โอกาสเพื่อนเมื่อทำผิดแก้ไขข้อบกพร่อง ชอบพูดหรือกระทำซึ่งดีซึ่งเด่นกับเพื่อนบ่อยครั้ง ไม่ช่วยทำกิจกรรมส่วนรวมในชั้นเรียน และไม่รู้จักเสียสละตนเพื่อนกิจกรรมส่วนรวม

1.3.6 ด้านความประหยัด นักเรียนบางคนไม่รู้จักช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง ประหยัดเงินหรือค่าใช้จ่าย ชอบใช้สิ่งของราคาแพง ใช้เงินซื้ออาหาร เครื่องดื่มที่ไม่มีประโยชน์ ไม่ช่วยประหยัดทรัพย์สินและสิ่งของที่เป็นส่วนรวมและของโรงเรียน เช่น ไม่รู้จักปิดไฟห้องเรียน หลังเลิกเรียน ไม่ปิดก๊อกน้ำเมื่อล้างมือหรือล้างหน้าเสร็จ ไม่ทิ้งเศษขยะในถังขยะที่โรงเรียน จัดเตรียมไว้ ไม่รู้จักเอาใจใส่และรับฟังครูบอกกล่าวเกี่ยวกับการประหยัดพลังงาน การใช้และบำรุงรักษาอุปกรณ์การเรียน ที่สำคัญใช้เงินหมดทุกวันที่ผู้ปกครองให้มา โรงเรียนโดยไม่รู้จักเก็บออม

1.3.7 ด้านความกตัญญูกตเวที นักเรียนบางคนไม่แสดงออกถึงความสำนึกในบุญคุณของผู้มีพระคุณ ไม่เชื่อฟังคำสอนครูและผู้ปกครอง ไม่แสดงออกถึงการตอบแทนบุญคุณอย่างเต็มที่ โดยการเคารพเชื่อฟัง ช่วยเหลือ แบ่งเบาภาระงานหรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย ปฏิบัติตามคำแนะนำ และการอบรมสั่งสอนของผู้มีพระคุณเท่าที่ควร

1.3.8 ด้านค่านิยมแห่งความเป็นไทย นักเรียนบางคนไม่เห็นคุณค่าและไม่รู้จักผูกพันกับคุณค่าของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ความเชื่ออันเป็นวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาไทย ซึ่งเป็นวิถีชีวิตและภูมิปัญญาในท้องถิ่นที่คงความเป็นไทย เช่น ไม่ค่อยเข้าวัดฟังเทศฟังธรรมกับผู้ปกครอง ไม่ไปร่วมงานแห่เทียนเข้าพรรษาที่วัด ไม่มีข้อคำถามและข้อสงสัยเกี่ยวกับที่มาของประเพณีและวัฒนธรรมไทยกับผู้ปกครอง ทำให้นักเรียนไม่เข้าใจถึงค่านิยมความเป็นไทยอย่างแท้จริง

1.4 ศึกษารายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2553

จากการศึกษารายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2553 ในด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า

มีการปฏิบัติสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 และนโยบายของโรงเรียน หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ความต้องการของนักเรียน บทบาทและหน้าที่ของโรงเรียน และสภาพของชุมชน โดยภาพรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.26 และเมื่อพิจารณารายประเด็นการประเมิน พบว่า ทุกประเด็น ได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความประหยัด ความกตัญญูกตเวทิตะ และค่านิยมความเป็นไทย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนโรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ด้านความมีวินัย ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเมตตากรุณา ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านความประหยัด ด้านความกตัญญูกตเวทิตะ และด้านค่านิยมความเป็นไทย พบว่า ในภาพรวมทุกกิจกรรมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.50 ส่วนผลการประเมินด้านผลผลิตเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีการปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรมในภาพรวมของทุกด้านอยู่ในระดับมาก นักเรียนมีความสามัคคีและมีความขยันหมั่นเพียรมีค่าเฉลี่ย 4.49 และผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน และบุคคลในชุมชน ที่มีต่อโครงการ พบว่า ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.47 โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโดยรวมที่โรงเรียนจัดขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.59 และผลการประเมินผลกระทบที่เกิดจากโครงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม พบว่า มีผลกระทบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การที่โรงเรียนได้ให้ความรู้เรื่องคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน มีค่าเฉลี่ย 4.59 แต่ก็มีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงเกี่ยวกับโครงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม โครงการที่โรงเรียนจัดทำขึ้นทุกโครงการมีประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน แต่โรงเรียนควรนำจุดเด่นหรือความสำเร็จของการดำเนินงานไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการและรักษามาตรฐานการปฏิบัติของโครงการไว้อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมและประเทศชาติต่อไป โดยผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ควรสนับสนุนให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชน มีความรู้ความเข้าใจกระบวนการเสริมสร้างและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง และอยู่ในวิถีชีวิตของเด็กและเยาวชนทุกคนต่อไป

การปฏิบัติ (Action)

ขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมจากการจัดทำโครงการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนเพื่อพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้ตระหนักและเห็นความสำคัญในการประพฤติตนได้อย่างเหมาะสม 5 กิจกรรม โดยแต่ละกิจกรรมมีคุณค่าและมีประโยชน์และสอดคล้องกับคุณธรรมและจริยธรรม 8 ด้าน คือ ด้านความมีวินัย ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเมตตากรุณา ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านความประหยัด ด้านความกตัญญูกตเวที และด้านค่านิยมความเป็นไทย

1. กิจกรรมการเข้าค่ายอบรมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่จัดให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเข้าค่ายอบรมคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อให้ นักเรียนได้พัฒนาจิตใจฝึกการทำสมาธิ การถือศีล 5 การนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จนเกิดศรัทธามุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเอง โดยจัดกิจกรรมในวันที่ 11-13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมคุณธรรมและจริยธรรมทั้ง 8 ด้าน สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือ 1) ความมีวินัย นักเรียนทิ้งเศษกระดาษลงในถังขยะที่เตรียมไว้ทุกครั้ง ไม่เอาขนมมารับประทานในระหว่างเรียน 2) ความรับผิดชอบ เมื่อยืมของเพื่อนแล้วคืนตรงเวลา 3) ความซื่อสัตย์สุจริต นักเรียนรู้จักยอมรับผิดเมื่อทำผิด ไม่ฟ้องครูให้ทำโทษเพื่อนในเรื่องไม่จริง และไม่หยิบเงินพ่อแม่โดยไม่ได้รับอนุญาต 4) ความเมตตากรุณา นักเรียนรู้จักบริจาคเงินให้กับคนยากจน ไม่เล่นกับสัตว์อย่างรุนแรง และรู้จักเห็นอกเห็นใจคนอื่นอยู่เสมอ 5) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ นักเรียนรู้จักแบ่งทรัพย์สินเพื่อทำบุญแนะนำเพื่อนให้รู้จักแบ่งปันสิ่งของ แบ่งปันขนมให้เพื่อนรับประทาน และให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียน 6) ความประหยัด นักเรียนมีแนวคิดปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง 7) ความกตัญญูกตเวที นักเรียนไม่ทำลายทรัพย์สินของโรงเรียน และไม่ขีดเขียนโต๊ะเรียนให้เลอะเทอะ และ 8) ค่านิยมความเป็นไทย นักเรียนรู้จักหวงแหนและรักษานบธรรมเนียมประเพณีไทย

2. กิจกรรมการฟังเทศนาทุกวันศุกร์ เป็นกิจกรรมการฟังเทศนาจากการเปิดเทปบันทึกเสียงการเทศนาของพระสงฆ์ ทุกวันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 14.30-15.30 น. ทุกสัปดาห์ เพื่อให้ นักเรียนกลุ่มเป้าหมายรู้จักการปฏิบัติตนและพัฒนาตนเองมีคุณธรรมและจริยธรรมทั้ง 8 ด้าน โดยจัดกิจกรรมตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ถึงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมหรือปฏิบัติในคุณธรรมและจริยธรรม 8 ด้าน สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือ 1) ความมีวินัย นักเรียนตั้งใจเขียนหนังสือให้เป็นระเบียบ ไม่วิ่งเล่นบนอาคารเรียน และไม่เข้าห้องเรียนช้า 2) ความรับผิดชอบ

นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างดีที่สุดแม้งานที่ได้รับมอบหมาย จะยากแค่ไหนจะทำจนเสร็จ ยอมรับคำตักเตือนของครู และยินดียอมรับฟังคำแนะนำเมื่อครูว่ากล่าวตักเตือน

3) ความซื่อสัตย์สุจริต นักเรียนไม่ยอมให้เพื่อนลอกการบ้านส่งครู และไม่หนีเที่ยวเมื่อผู้ปกครองบอกให้ทำการบ้านหรืออ่านหนังสือ 4) ความเมตตากรุณา นักเรียนไม่พูดจาตำหนิเพื่อนให้เกิดความเสียหาย รู้จักบริจาคเสื้อผ้าให้แก่ผู้ยากไร้ พุคให้กำลังใจแก่ผู้ที่ไม่สบายหรือกำลังป่วย ให้โอกาสเพื่อนที่ทำผิดโดยการให้กำลังใจ ร่วมบริจาคหนังสือให้เด็กยากจน และช่วยสอนการบ้านให้เพื่อนที่ไม่เข้าใจ 5) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ นักเรียนยินดีช่วยเหลืองานเพื่อนเมื่อมีโอกาส ช่วยสอนเพื่อนหรือรุ่นน้องอ่านหนังสือ ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านเป็นประจำทุกวัน และตั้งใจเรียนหนังสืออย่างสม่ำเสมอ 6) ความประหยัด นักเรียนรู้จักนำเงินที่เหลือจากค่าขนมไปหยอดกระปุก รับประทานอาหารอย่างรู้คุณค่า และชอบซ่อมแซมของใช้ที่ชำรุด 7) ความกตัญญูกตเวที นักเรียนปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ และรู้จักใส่บาตรเพื่ออุทิศบุญกุศลให้พระพุทธศาสนา และ 8) กำนนิยมความเป็นไทย นักเรียนรักและชอบดูการแสดงนาฏศิลป์ไทย ชอบใช้ของที่ผลิตในเมืองไทย ชอบรับประทานอาหารไทยๆ กราบพระแบบเบญจางคประดิษฐ์ และรู้สึกภูมิใจเมื่อมีโอกาสแต่งกายด้วยชุดไทยบางโอกาส

3. กิจกรรมพ่อครูแม่ครู เป็นกิจกรรมที่ครูประจำชั้นพบปะนักเรียนทุกวันศุกร์ ก่อนเลิกเรียน เสมือนว่าครูเป็นพ่อและแม่ของศิษย์ เป็นกิจกรรมที่พ่อครู แม่ครู ได้อบรมสั่งสอน และตักเตือนนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนประพฤติตนเหมาะสม ถูกต้อง ดึงตามกรอบความมีคุณธรรมและจริยธรรม และยกย่องชมเชยนักเรียนที่เป็นตัวอย่างที่ดีด้านคุณธรรม และจริยธรรม โดยจัดกิจกรรมตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ถึงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมหรือปฏิบัติในคุณธรรมและจริยธรรม 8 ด้าน สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือ 1) ความมีวินัย เมื่อคุณครูอบรมหน้าแถวนักเรียนจะตั้งใจฟัง หุคยืนตรงเมื่อครูเดินผ่าน และรับประทานอาหารเช้าที่โรงเรียนจัดให้ 2) ความรับผิดชอบ หากมีการบ้านทำยากนักเรียนจะถามครูก่อนกลับบ้าน และปรับปรุงผลงานให้ถูกต้องตามที่ครูแนะนำ 3) ความซื่อสัตย์สุจริต นักเรียนทำข้อสอบด้วยตนเอง ไม่เคยคิดคำพูดที่ทำให้ไว้กับเพื่อน เมื่อครูสั่งให้อ่านในใจจะปฏิบัติตาม และยอมรับความจริงเมื่อไม่ได้ส่งงานครู 4) ความเมตตากรุณา เมื่อเห็นผู้อื่นตกยากรู้สึกสารถและอยากช่วยเหลือ 5) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ นักเรียนช่วยสอนการบ้านให้เพื่อนอย่างเต็มใจ ช่วยเพื่อนทำงานกลุ่มด้วยความเต็มใจ ให้เพื่อนข้างห้องยืมไม้กวาดและไม้ถูพื้น และอาสาทำกิจกรรมพิเศษร่วมกับเพื่อนที่โรงเรียน 6) ความประหยัด ไม่ใช้สิ่งของที่มีราคาแพงเกินความจำเป็น ถ้ามีโอกาสจึงจะซื้ออุปกรณ์การเรียนใหม่ๆ และชอบนำวัสดุเหลือใช้มาดัดแปลงเพื่อใช้ใหม่ 7) ความกตัญญูกตเวที นักเรียนรู้จักกล่าวขอบคุณผู้ที่ให้การ

ช่วยเหลือ และ 8) ค่านิยมความเป็นไทย นักเรียนไม่แสดงกิริยาหยาบคายเมื่อโดนเพื่อนแกล้ง รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ และเมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่จะก้มตัวเล็กน้อย หลังจากได้ปฏิบัติกิจกรรมโครงการดังกล่าว กลุ่มผู้ร่วมวิจัยเห็นว่านักเรียนมีพฤติกรรมปฏิบัติมีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีขึ้นกว่าเดิม จึงได้ถือเป็น โครงการที่จะต้องพัฒนาต่อยอดเพื่อพัฒนาใช้กับนักเรียนทุกชั้นปีต่อไป

4. การอบรมหน้าเสาธง ที่ครูกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ไล้อบรม สั่งสอน แนะนำ ตักเตือน นักเรียนกลุ่มเป้าหมายหน้าเสาธงในตอนเช้า เพื่อให้ นักเรียนเกิดความตระหนักเกี่ยวกับคุณธรรม และจริยธรรมทั้ง 8 ด้าน และได้ประพฤติตนตามคำอบรมสั่งสอนของครูและนำความรู้ที่ได้รับจากการสั่งสอนไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้ โดยจัดกิจกรรมตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ถึงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมหรือปฏิบัติ ในคุณธรรมและจริยธรรม 8 ด้าน สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือ 1) ความมีวินัย นักเรียนไม่เดินแตกแถวเมื่อเปลี่ยนห้องเรียน ไม่ชวนเพื่อนคุยตอนเข้าแถว แต่งชุดลูกเสือ-ยุวกาชาดในวันที่โรงเรียนกำหนด และหยุดยืนตรงเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติ 2) ความรับผิดชอบ นักเรียนลาโรงเรียนทุกครั้งเมื่อมีเหตุจำเป็น ทำแบบฝึกหัดทุกวิชาแม้จะเป็นวิชาที่ไม่ถนัด ปรับปรุงตนเองเมื่อสอบได้คะแนนที่ต่ำกว่าเกณฑ์ แก้ไขการทำงานที่ไม่เรียบร้อยของตน และมักจะเข้ากลุ่มเพื่อนที่เก่งๆ เพื่อช่วยกันติวหนังสือ 3) ความซื่อสัตย์สุจริต นักเรียนไม่หยิบหนังสือจากห้องสมุดโดยไม่ได้ขอยืม เมื่อได้รับเงินทอนเกินจะคืนคนขายทันที และเมื่อเก็บเงินได้จะนำไปให้ครูประกาศหาเจ้าของ 4) ความเมตตากรุณา นักเรียนไม่เล่นรุนแรงกับเพื่อนที่อ่อนแอกว่า ไม่นำอาหารไปล้อสัตว์แล้วไม่ให้กิน พาเพื่อนที่ไม่สบายไปห้องพยาบาล และไม่รังแกสุนัขที่เข้ามาในบริเวณโรงเรียน 5) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมื่อครูจัดห้องเรียน นักเรียนจะช่วยเหลือทุกครั้ง ช่วยแนะนำเพื่อนเรื่องการเรียน และช่วยเพื่อนทำงานกลุ่มด้วยความเต็มใจ 6) ความประหยัด นักเรียนจะซื้อของใช้ที่จำเป็นเท่านั้น เก็บกระดากที่ใช้เพียงหน้าเดียวไว้ใช้ต่อ เก็บรักษาอุปกรณ์การเรียนอย่างดี และดูแลรักษาเสื้อผ้าที่สวมใส่เป็นอย่างดี 7) ความกตัญญูกตเวที นักเรียนไม่นินทาครูลับหลัง ไม่ชักชวนเพื่อนประท้วงครู และหยุดยืนตรงเมื่อครูเดินผ่าน และ 8) ค่านิยมความเป็นไทย นักเรียนเห็นความจำเป็นของการอนุรักษ์ภาษาไทย ชอบอนุรักษ์สิ่งต่างๆ ที่แสดงความเป็นไทย และเห็นความสำคัญของดนตรีไทย

5. การปฏิบัติกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ได้รู้จักประพฤติกปฏิบัติตนให้เกิดประโยชน์แก่ครอบครัวและโรงเรียน โดยการช่วยเหลืองานบ้านและโรงเรียน โดยร่วมกันรักษาความสะอาดในบริเวณโรงเรียนตามที่ครูมอบหมายในแต่ละวันหรือแต่ละกลุ่ม และติดตามผลการช่วยเหลืองานบ้านของนักเรียนหลังเลิกเรียน และ

ช่วงเวลาที่อยู่บ้านกับผู้ปกครองนักเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยความร่วมมือจากโรงเรียนผู้ปกครองนักเรียนเพื่อให้ช่วยกันดูแลอบรมนักเรียนให้มีความรู้ ความคิดที่จะปฏิบัติตนให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม โดยจัดกิจกรรมตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ถึงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมหรือปฏิบัติในคุณธรรมและจริยธรรม 8 ด้าน สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือ

- 1) ความมีวินัย นักเรียนเข้าแถวรับอาหารกลางวันอย่างเป็นระเบียบ เก็บอุปกรณ์ทำความสะอาดห้องเรียนอย่างเป็นระเบียบ และเดินชิดขวาเมื่อขึ้นลงบันได
- 2) ความรับผิดชอบ นักเรียนทำความสะอาดห้องเรียนตามที่ได้รับมอบหมาย ให้ความร่วมมือตามที่สมาชิกในกลุ่มตกลงกัน และส่งหนังสือคืนห้องสมุดทันกำหนดทุกครั้ง
- 3) ความซื่อสัตย์สุจริต นักเรียนไม่ถ่วงเวลาเรียนโดยการเข้าห้องน้ำนานๆ และบ่อยๆ ไม่แอบเข้าห้องน้ำครู และบอกครูตามความจริงว่าใครไม่ทำเวร
- 4) ความเมตตากรุณา นักเรียนทิ้งขยะลงถังที่โรงเรียนเตรียมไว้ตลอดเวลา
- 5) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ นักเรียนร่วมบริจาคเงินให้โรงเรียนสร้างรั้ว ให้เพื่อนต่างห้องร่วมทำกิจกรรมเวลาว่าง และนำหนังสือมาบริจาคให้ห้องสมุด
- 6) ความประหยัด นักเรียนรู้จักเตือนเพื่อนเรื่องการใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าอย่างประหยัด ใช้จ่ายเงินอย่างระมัดระวัง และนำอาหารจากบ้านมารับประทานที่โรงเรียนบ่อยครั้ง
- 7) ความกตัญญูกตเวทิต์ นักเรียนช่วยทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน ช่วยคุณครูทำกิจกรรมต่างๆ อยู่เสมอ ช่วยครูทำความสะอาดห้องเรียน ตั้งใจฟังคุณครูพูด และรู้จักให้กำลังใจพ่อแม่เมื่อเห็นว่าทำงานเหนื่อย และ
- 8) ค่านิยมความเป็นไทย นักเรียนร่วมงานประเพณีไทยที่โรงเรียนจัดทุกครั้ง และขอให้ครูอ่านบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะให้ฟัง

จากการปฏิบัติกิจกรรม 5 กิจกรรมโครงการที่ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้พัฒนาขึ้น ได้แก่ กิจกรรมการเข้าค่ายอบรมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน กิจกรรมการฟังเทศนาทุกวันศุกร์ กิจกรรมพ่อครูแม่ครู การอบรมหน้าเสาธง และการปฏิบัติกิจกรรมสาธารณประโยชน์เพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม 8 ด้าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ผู้วิจัยได้นำผลการปฏิบัติมาประเมินผลและนำเสนอผลการวิเคราะห์การประเมินดังตาราง 2-10

ตารางที่ 2 ผลการประเมินการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม 8 ด้าน ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม โดยรวมและรายด้าน

พฤติกรรมนักเรียน	ระดับการปฏิบัติ (N = 37)			$\bar{X}$	S.D.
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
1. ด้านความมีวินัย	3	9	24	2.61	.20
2. ด้านความรับผิดชอบ	2	8	27	2.69	.13
3. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	3	6	28	2.72	.16
4. ด้านความเมตตากรุณา	2	10	25	2.62	.19
5. ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	2	10	25	2.66	.20
6. ด้านความประหยัด	4	9	24	2.62	.20
7. ด้านความกตัญญูกตเวที	2	7	28	2.72	.18
8. ด้านค่านิยมความเป็นไทย	1	6	30	2.80	.34
โดยรวม	2	8	27	2.68	.11

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรม โดยรวมและรายด้านทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.68$) โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านค่านิยมความเป็นไทย ($\bar{X} = 2.80$) รองลงมาคือ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านความกตัญญูกตเวที ($\bar{X} = 2.72$) และด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 2.69$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการประเมินการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ด้านความมีวินัยเป็นรายชื่อ

พฤติกรรมนักเรียน	ระดับปฏิบัติ (N = 37)			$\bar{X}$	S.D.
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
1. ทิ้งเศษกระดาษลงในถังขยะที่เตรียมไว้ทุกครั้ง	4	5	28	2.65	.68
2. ไม่เอาขนมมารับประทานในระหว่างเรียน	2	3	32	2.81	.52
3. ไม่เดินแตกแถวเมื่อเปลี่ยนห้องเรียน	1	19	17	2.43	.55
4. ตั้งใจเขียนหนังสือให้เป็นระเบียบ	7	8	22	2.41	.80
5. ไม่ชวนเพื่อนคุยตอนเข้าแถว	3	11	23	2.54	.65
6. แต่งชุดลูกเสือ-ยุวกาชาดในวันที่โรงเรียนกำหนด	-	11	26	2.70	.46
7. เมื่อคุณครูอบรมหน้าแถวจะตั้งใจฟัง	2	10	25	2.62	.59
8. เข้าแถวรับอาหารกลางวันอย่างเป็นระเบียบ	3	16	18	2.41	.64
9. หยุดยืนตรงเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติ	2	1	34	2.86	.48
10. หยุดยืนตรงเมื่อครูเดินผ่าน	2	6	29	2.73	.56
11. ไม่วิ่งเล่นบนอาคารเรียน	2	20	15	2.35	.59
12. เก็บอุปกรณ์ทำความสะอาดห้องเรียนอย่างเป็นระเบียบ	-	9	28	2.76	.43
13. รับประทานอาหารในที่ที่โรงเรียนจัดให้	3	5	29	2.70	.62
14. ไม่เข้าห้องเรียนช้า	1	10	26	2.68	.53
15. เดินชิดขวาเมื่อขึ้นลงบันได	2	14	21	2.51	.61
รวม	3	9	24	2.61	.20

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรมด้านความมีวินัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.61$) เมื่อจำแนกเป็นรายชื่อพบว่า นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 11 ชื่อ โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ หยุดยืนตรง

เมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติ ($\bar{X} = 2.86$) รองลงมาคือ ไม่เอาขนมมารับประทานในระหว่างเรียน ($\bar{X} = 2.81$) และเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาดห้องเรียนอย่างเป็นระเบียบ ($\bar{X} = 2.76$) และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 4 ข้อ ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ผลการประเมินการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ด้านความรับผิดชอบ
เป็นรายชื่อ

พฤติกรรมนักเรียน	ระดับปฏิบัติ (N = 37)			$\bar{X}$	S.D.
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
1. ลาโรงเรียนทุกครั้งเมื่อมีเหตุจำเป็น	2	8	27	2.68	.58
2. ตั้งใจทำแบบฝึกหัดเฉพาะวิชาที่ชอบ	2	13	22	2.54	.61
3. ทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างดีที่สุด	2	7	28	2.70	.57
4. หากมีการบ้านทำยากจะถามครูก่อนกลับบ้าน	2	13	22	2.54	.61
5. ทำความสะอาดห้องเรียนตามที่ได้รับมอบหมาย	-	7	30	2.81	.40
6. แม้งานที่ได้รับมอบหมายจะยากแค่ไหนจะทำจนเสร็จ	3	7	27	2.65	.63
7. ปรับปรุงผลงานให้ถูกต้องตามที่ครูแนะนำ	2	9	26	2.65	.59
8. ให้ความร่วมมือตามที่สมาชิกในกลุ่มตกลงกัน	1	7	29	2.76	.49
9. ปรับปรุงตนเองเมื่อสอบได้คะแนนที่ต่ำกว่าเกณฑ์	4	7	26	2.59	.69
10. ขอมรับคำตักเตือนของครู	-	5	32	2.86	.35
11. แก้ไขการทำงานที่ไม่เรียบร้อยของตน	1	9	27	2.70	.52
12. ยินดียอมรับฟังคำแนะนำเมื่อครูว่ากล่าวตักเตือน	-	9	28	2.76	.43
13. ยืมของเพื่อนแล้วคืนตรงเวลา	1	7	29	2.76	.49
14. มักจะเข้ากลุ่มเพื่อนที่เก่งๆ เพื่อช่วยกันดูหนังสือ	2	11	24	2.59	.60
15. ส่งหนังสือคืนห้องสมุดทันกำหนดทุกครั้ง	1	6	30	2.78	.48
รวม	2	8	27	2.69	.13

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรม นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.69$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ยอมรับคำตักเตือนของครู ($\bar{X} = 2.86$) รองลงมาคือ ทำความสะอาดห้องเรียนตามที่ได้รับมอบหมาย ($\bar{X} = 2.81$) และส่งหนังสือคืนห้องสมุดทันกำหนดทุกครั้ง ($\bar{X} = 2.78$) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ผลการประเมินการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ด้านความซื่อสัตย์สุจริต เป็นรายข้อ

พฤติกรรมนักเรียน	ระดับปฏิบัติ (N = 37)			$\bar{X}$	S.D.
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
1. ทำข้อสอบด้วยตนเอง	2	6	29	2.73	.56
2. ไม่แอบเข้าห้องน้ำครู	2	1	34	2.86	.48
3. ไม่เคยพุดคำพูดที่ไหว้กับเพื่อน	1	20	16	2.41	.55
4. ไม่ยอมให้เพื่อนลอกการบ้านส่งครู	6	4	27	2.57	.77
5. ไม่เคยหยิบหนังสือจากห้องสมุดโดยไม่ได้ขอยืม	-	3	34	2.92	.28
6. เมื่อทำผิดจะยอมรับผิด	3	11	23	2.54	.65
7. บอกครูตามความจริงว่าใครไม่ทำเวร	1	4	32	2.84	.44
8. เมื่อครูสั่งให้อ่านในใจจะปฏิบัติตาม	2	2	33	2.84	.50
9. ยอมรับความจริงเมื่อไม่ได้ส่งงานครู	-	8	29	2.78	.42
10. เมื่อได้รับเงินทอนเกินจะคืนคนขายทันที	-	10	27	2.73	.45
11. ไม่ถ่วงเวลาเรียน โดยการเข้าห้องน้ำนานๆ และบ่อยๆ	3	2	32	2.78	.58
12. ไม่ฟ้องครูให้ทำโทษเพื่อนในเรื่องไม่จริง	1	7	29	2.76	.49
13. เมื่อเก็บเงินได้จะนำไปให้ครูประกาศหาเจ้าของ	2	7	28	2.70	.57
14. วิชาที่ตนไม่ถนัดก็พยายามทำความเข้าใจและขยันอ่าน	5	4	28	2.62	.72

ตารางที่ 5 (ต่อ)

พฤติกรรมนักเรียน	ระดับปฏิบัติ (N = 37)			$\bar{X}$	S.D.
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
15. ไม่หยิบเงินพ่อแม่โดยไม่ได้รับอนุญาต	2	6	29	2.73	.56
รวม	3	6	28	2.72	.16

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการประเมินนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรม นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์สุจริต โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.72$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 14 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ไม่แอบเข้าห้องน้ำครู ($\bar{X} = 2.86$) รองลงมาคือ บอกครูตามความจริงว่าใครไม่ทำเวร ($\bar{X} = 2.84$) เมื่อครูสั่งให้อ่านในใจจะปฏิบัติตาม ($\bar{X} = 2.84$) และยอมรับความจริงเมื่อไม่ได้ส่งงานครู ($\bar{X} = 2.78$) ไม่ถ่วงเวลาเรียนโดยการเข้าห้องน้ำนานๆ และบ่อยๆ ($\bar{X} = 2.78$) และมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อ ได้แก่ ไม่เคยพุดคำพูดที่ไหว้กับเพื่อน ($\bar{X} = 2.41$) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ผลการประเมินการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-1 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ด้านความเมตตากรุณา เป็นรายข้อ

พฤติกรรมนักเรียน	ระดับปฏิบัติ (N = 37)			$\bar{X}$	S.D.
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
1. ไม่เล่นรุนแรงกับเพื่อนที่อ่อนแอกว่า	-	11	26	2.70	.46
2. ไม่พูดจาตำหนิเพื่อนอย่างรุนแรง	3	9	25	2.59	.64
3. ไม่นำอาหารไปล่อสัตว์แล้วไม่ให้มันกิน	1	8	28	2.73	.51
4. บริจาคเงินให้กับคนยากจน	9	12	16	2.19	.81

ตารางที่ 6 (ต่อ)

พฤติกรรมนักเรียน	ระดับปฏิบัติ (N = 37)			$\bar{X}$	S.D.
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
5. บริจาคเสื้อผ้าให้แก่ผู้ยากไร้	2	17	18	2.43	.60
6. ไม่เล่นกับสัตว์อย่างรุนแรง	2	9	26	2.65	.59
7. พาเพื่อนที่ไม่สบายไปห้องพยาบาล	2	5	30	2.76	.55
8. พุดให้กำลังใจแก่ผู้ป่วย	1	8	28	2.73	.51
9. ทิ้งขยะลงถังที่โรงเรียนเตรียมไว้ตลอดเวลา	1	10	26	2.68	.53
10. ให้โอกาสเพื่อที่ทำความผิดโดยการให้กำลังใจ	2	9	26	2.65	.59
11. รู้จักเห็นอกเห็นใจคนอื่นอยู่เสมอ	3	6	28	2.68	.63
12. ทำตามกฎระเบียบเพื่อให้ครูสบายใจ	1	7	29	2.76	.49
13. ไม่รังแกสุนัขที่เข้ามาในบริเวณโรงเรียน	2	6	29	2.73	.56
14. บริจาคหนังสือให้เด็กยากจน	2	18	17	2.41	.60
15. ช่วยสอนการบ้านให้เพื่อนที่ไม่เข้าใจ	2	12	23	2.57	.60
รวม	2	10	25	2.62	.19

จากตารางที่ 6 พบว่า ผลการประเมินนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรม นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความเมตตาคุณธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.62$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 12 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ พาเพื่อนที่ไม่สบายไปห้องพยาบาล ($\bar{X} = 2.76$) ทำตามกฎระเบียบเพื่อให้ครูสบายใจ ($\bar{X} = 2.76$) รองลงมาคือ ไม่นำอาหารไปล่อสัตว์แล้วไม่ให้มันกิน ($\bar{X} = 2.73$) พุดให้กำลังใจแก่ผู้ป่วย ($\bar{X} = 2.73$) ไม่รังแกสุนัขที่เข้ามาในบริเวณโรงเรียน ($\bar{X} = 2.73$) และไม่เล่นรุนแรงกับเพื่อนที่อ่อนแอกว่า ($\bar{X} = 2.70$) และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 3 ข้อ ตามลำดับ

ตารางที่ 7 ผลการประเมินการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
เป็นรายชื่อ

พฤติกรรมนักเรียน	ระดับปฏิบัติ (N = 37)			$\bar{X}$	S.D.
	น้อย	ปาน กลาง	มาก		
1. ยินดีช่วยเหลืองานเพื่อน	2	10	25	2.62	.59
2. ให้โอกาสเพื่อนได้แสดงความคิดเห็น	-	11	26	2.70	.46
3. บริจาคเงินให้โรงเรียนสร้างรั้ว	3	15	19	2.43	.65
4. ช่วยแนะนำเพื่อนเรื่องการเรียน	3	11	23	2.54	.65
5. แนะนำเพื่อนให้รู้จักแบ่งปันสิ่งของ	2	11	24	2.59	.60
6. ช่วยเก็บขยะที่สนามโรงเรียนด้วยความสมัครใจ	-	8	29	2.78	.42
7. เมื่อครูจัดห้องเรียนจะช่วยเหลือทุกครั้ง	-	7	30	2.81	.40
8. สอนการบ้านให้เพื่อนอย่างเต็มใจ	3	15	19	2.43	.65
9. ช่วยสอนเพื่อนหรือรุ่นน้องอ่านหนังสือ	2	18	17	2.41	.60
10. แบ่งขนมให้เพื่อนรับประทาน	-	12	25	2.68	.47
11. ช่วยเพื่อนทำงานกลุ่มด้วยความเต็มใจ	2	4	31	2.78	.53
12. ให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียน	-	7	30	2.81	.40
13. ให้เพื่อนข้างห้องยืมไม้กวาดและไม้ถูพื้น	1	1	35	2.92	.36
14. ช่วยเพื่อนทำงานกลุ่มด้วยความเต็มใจ	-	6	31	2.84	.37
15. นำหนังสือมาบริจาคให้ห้องสมุด	1	19	17	2.43	.55
16. เมื่อโรงเรียนมีงานพิเศษมักอาสาทำงานช่วย	2	4	31	2.78	.53
รวม	2	10	25	2.66	.20

จากตารางที่ 7 พบว่า ผลการประเมินนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม
และจริยธรรม นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรม
ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.66$) เมื่อจำแนกเป็นรายชื่อพบว่า
นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 12 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่

ให้เพื่อนข้างห้องยืมไม้กวาดและไม้ถูพื้น ($\bar{X} = 2.92$) รองลงมาคือ ช่วยเพื่อนทำงานกลุ่มด้วยความเต็มใจ ($\bar{X} = 2.84$) และเมื่อครูจัดห้องเรียนจะช่วยเหลือทุกครั้ง ($\bar{X} = 2.81$) ให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียน ($\bar{X} = 2.81$) และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 4 ข้อ ตามลำดับ

ตารางที่ 8 ผลการประเมินการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ด้านความประหยัดเป็นรายชื่อ

พฤติกรรมนักเรียน	ระดับปฏิบัติ (N = 37)			$\bar{X}$	S.D.
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
1. ปิดน้ำ-ไฟทุกครั้งที่ใช้	-	2	35	2.95	.23
2. ใช้เวลาว่างในการทบทวนบทเรียน	2	8	27	2.68	.58
3. เมื่อมีโอกาสจะซื้ออุปกรณ์การเรียนใหม่ๆ ทันที	-	7	30	2.81	.40
4. มักชวนนำวัสดุเหลือใช้มาดัดแปลงเพื่อใช้ใหม่	3	15	19	2.43	.65
5. ชื่อของที่จำเป็นเท่านั้น	5	14	18	2.35	.72
6. ชอบเตือนเพื่อนเรื่องการใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าอย่างประหยัด	-	11	26	2.70	.46
7. นำเงินที่เหลือจากค่าขนมไปหยอดกระปุก	1	22	14	2.35	.54
8. แยกขยะก่อนทิ้ง	1	10	26	2.68	.53
9. เก็บกระดาษที่ใช้เพียงหน้าเดียวไว้ใช้ต่อ	3	15	19	2.43	.65
10. รับประทานอาหารอย่างรู้คุณค่า	-	7	30	2.81	.40
11. ชอบการปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	10	7	20	2.27	.87
12. เก็บรักษาอุปกรณ์การเรียนอย่างดี	-	2	35	2.95	.23
13. เมื่อเห็นท่อประปารั่วเข้าพเจ้าจะแจ้งให้ผู้ใหญ่ทราบ	-	7	30	2.81	.40
14. ชอบซ่อมแซมของใช้ที่ชำรุด	9	7	21	2.32	.85
15. ดูแลรักษาเสื้อผ้าที่สวมใส่เป็นอย่างดี	2	7	28	2.70	.57
รวม	4	9	24	2.62	.20

จากตารางที่ 8 พบว่า ผลการประเมินนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรม นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความประหยัด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.62$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า นักเรียน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 9 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ปิดน้ำ-ไฟทุกครั้ง ที่เลิกใช้ ($\bar{X} = 2.95$) เก็บรักษาอุปกรณ์การเรียนอย่างดี ($\bar{X} = 2.95$) รองลงมาคือ เมื่อมีโอกาส จะซื้ออุปกรณ์การเรียนใหม่ๆ ทันที ($\bar{X} = 2.81$) รับประทานอาหารอย่างรู้คุณค่า ($\bar{X} = 2.81$) เมื่อเห็นพ่อค้าแม่ค้าจะแฉ่งให้ผู้ใหญ่ทราบ ($\bar{X} = 2.81$) และชอบเตือนเพื่อนเรื่องการใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าอย่างประหยัด ($\bar{X} = 2.70$) ดูแลรักษาเสื้อผ้าที่สวมใส่เป็นอย่างดี ($\bar{X} = 2.70$) และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 6 ข้อ ตามลำดับ

ตารางที่ 9 ผลการประเมินการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ด้านความกตัญญูกตเวที เป็นรายข้อ

พฤติกรรมนักเรียน	ระดับปฏิบัติ (N = 37)			$\bar{X}$	S.D.
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
1. ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน	2	18	17	2.41	.60
2. ตั้งใจเรียนหนังสือ	2	7	28	2.70	.57
3. ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่	-	7	30	2.81	.40
4. ช่วยทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน	-	6	31	2.84	.37
5. กล่าวขอบคุณผู้ที่ให้การช่วยเหลือ	-	2	35	2.95	.23
6. ช่วยคุณครูทำกิจกรรมต่างๆ อยู่เสมอ	-	5	32	2.86	.35
7. ร้องเพลงสรรเสริญพระบารมีอย่างตั้งใจ	2	2	33	2.84	.50
8. ช่วยครูทำความสะอาดห้องเรียน	-	5	32	2.86	.35
9. ไม่นินทาครูลับหลัง	3	7	27	2.65	.63
10. ใส่บาตรเพื่อถวายเป็นกุศลแด่พระพุทธรูป	3	15	19	2.43	.65
11. ไม่ทำลายทรัพย์สินของโรงเรียน	2	8	27	2.68	.58
12. ตั้งใจฟังคุณครูพูด	4	6	27	2.62	.68

ตารางที่ 9 (ต่อ)

พฤติกรรมนักเรียน	ระดับปฏิบัติ (N = 37)			$\bar{X}$	S.D.
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
13. ไม่ขีดเขียนโต๊ะเรียนให้เลอะเทอะ	2	12	23	2.57	.60
14. ไม่ชักชวนเพื่อนประท้วงครู	-	5	32	2.86	.35
รวม	2	7	28	2.72	.18

จากตารางที่ 9 พบว่า ผลการประเมินนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรม นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความกตัญญูทวดเวที โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.72$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 12 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ กล่าวขอบคุณผู้ที่ให้การช่วยเหลือ ($\bar{X} = 2.95$) รองลงมาคือ ช่วยคุณครูทำกิจกรรมต่างๆ อยู่เสมอ ($\bar{X} = 2.86$) ช่วยครูทำความสะอาดห้องเรียน ($\bar{X} = 2.86$) ไม่ชักชวนเพื่อนประท้วงครู ($\bar{X} = 2.86$) และช่วยทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน ($\bar{X} = 2.84$) ร้องเพลงสรรเสริญพระบารมีอย่างตั้งใจ ($\bar{X} = 2.84$) และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ ตามลำดับ

ตารางที่ 10 ผลการประเมินการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ด้านค่านิยมความเป็นไทย
เป็นรายข้อ

พฤติกรรมนักเรียน	ระดับปฏิบัติ (N = 37)			$\bar{X}$	S.D.
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
1. ไม่แสดงกิริยาหยาบคายเมื่อโดนเพื่อนแกล้ง	-	9	28	2.76	.43
2. ชอบดูการแสดงนาฏศิลป์ไทย	1	6	30	2.78	.48
3. ชอบใช้ของที่ผลิตในเมืองไทย	2	1	34	2.86	.48

ตารางที่ 10 (ต่อ)

พฤติกรรมนักเรียน	ระดับปฏิบัติ (N = 37)			$\bar{X}$	S.D.
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
4. เห็นความจำเป็นของการอนุรักษ์ภาษาไทย	2	4	31	2.78	.53
5. ชอบอนุรักษ์สิ่งต่างๆ ที่แสดงความเป็นไทย	2	5	30	2.76	.55
6. ชอบรับประทานอาหารไทยๆ	1	2	34	2.89	.39
7. หยุดยืนตรงเมื่อครูเดินผ่าน	-	6	31	2.84	.37
8. กราบพระแบบเบญจางคประดิษฐ์	-	9	28	2.76	.43
9. อ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่	1	4	32	2.84	.44
10. ร่วมงานประเพณีไทยที่โรงเรียนจัด	1	3	33	2.86	.42
11. อยากฟังครูอ่านบทหรือกรองเป็นทำนองเสนาะ	1	8	28	2.73	.51
12. เห็นความสำคัญของดนตรีไทย	-	9	28	2.76	.43
13. เมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่จะก้มตัวเล็กน้อย	-	6	31	2.84	.37
14. ไม่รู้สึกลอายเมื่อมี โอกาสแต่งกายด้วยชุดไทย	1	7	29	2.76	.49
15. รู้สึกหวงแหนและรักขนบธรรมเนียมประเพณีไทย	1	6	30	2.78	.48
รวม	2	8	27	2.68	.11

จากตารางที่ 10 พบว่า ผลการประเมินนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรม นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรม ด้านค่านิยมความเป็นไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.68$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ชอบรับประทานอาหารไทยๆ ($\bar{X} = 2.89$) รองลงมาคือ ชอบใช้ของที่ผลิตในเมืองไทย ($\bar{X} = 2.86$) ร่วมงานประเพณีไทยที่โรงเรียนจัด ($\bar{X} = 2.86$) และหยุดยืนตรงเมื่อครูเดินผ่าน ($\bar{X} = 2.84$) อ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ ($\bar{X} = 2.84$) เมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่จะก้มตัวเล็กน้อย ($\bar{X} = 2.84$) ตามลำดับ

การสังเกต (Observation)

จากการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3/1 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม เพื่อพัฒนาให้ตระหนักและเห็นความสำคัญในการ ประพฤติตนได้อย่างเหมาะสมในควมมีคุณธรรมและจริยธรรม 8 ด้าน คือ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความประหยัด ความกตัญญูกตเวที และค่านิยมความเป็นไทย โดยได้นำกิจกรรม 5 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรม การเข้าค่ายอบรมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน กิจกรรมการฟังเทศนาทุกวันศุกร์ กิจกรรมพ่อครู แม่ครู การอบรมหน้าเสาธง และการปฏิบัติกิจกรรมสาธารณประโยชน์ โดยแต่ละกิจกรรม โครงการมีประโยชน์และสอดคล้องกับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ผู้วิจัยได้นำ ผลการสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติตนของนักเรียนในขณะปฏิบัติกิจกรรมและหลังการปฏิบัติ กิจกรรม มาวิเคราะห์และนำเสนอรายละเอียด ดังนี้

1. การปฏิบัติตนและแสดงออกของนักเรียนถึงความมีวินัย พบว่า นักเรียนตั้งใจ ปฏิบัติกิจกรรมด้วยความตั้งใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เมื่อนักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมมา ได้ ระยะเวลาหนึ่งจะสังเกตเห็นว่า นักเรียนได้พัฒนาพฤติกรรมความมีวินัยของตนมากยิ่งขึ้น เช่น ทั้งเศษ กระจายลงในถังขยะที่เตรียมไว้ทุกครั้ง ไม่เอาขนมมารับประทานในระหว่างเรียน ไม่เดินแตกแถว เมื่อเปลี่ยนห้องเรียน ตั้งใจเขียนหนังสือให้เป็นระเบียบ ไม่ชวนเพื่อนคุยตอนเข้าแถว แต่งชุด ลูกเสือ-ยุวกาชาดในวันที่โรงเรียนกำหนด เมื่อคุณครูอบรมหน้าแถวจะตั้งใจฟัง เข้าแถวรับอาหาร กลางวันอย่างเป็นระเบียบ หยุดยืนตรงเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติ หยุดยืนตรงเมื่อครูเดินผ่าน ไม่วิ่งเล่นบนอาคารเรียน เก็บอุปกรณ์ทำความสะอาดห้องเรียนอย่างเป็นระเบียบ รับประทาน อาหารในที่ที่โรงเรียนจัดให้ ไม่เข้าห้องเรียนช้า และเดินซิคขาเมื่อขึ้นลงบันได จึงสรุปได้ว่า กิจกรรมที่พัฒนาขึ้นทั้ง 5 กิจกรรม สามารถขัดเกลาพฤติกรรมในความมีวินัยของนักเรียนได้เป็น อย่างดี

2. การปฏิบัติตนและแสดงออกของนักเรียนถึงความรับผิดชอบ พบว่า นักเรียนตั้งใจ ปฏิบัติกิจกรรมด้วยความตั้งใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จะมีนักเรียนเพียงบางคนที่ยังชอบ เล่นหยอกล้อเพื่อนบ้าง ซึ่งเมื่อนักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมมา ได้ระยะเวลาหนึ่งจะสังเกตเห็นว่า นักเรียน ได้พัฒนาพฤติกรรมการปฏิบัติตนเป็นคนมีความรับผิดชอบมากขึ้น เช่น ตั้งใจทำแบบฝึกหัดเฉพาะ วิชาที่ชอบ ทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างดีที่สุด ซักถามครูเมื่อทำการบ้านไม่ได้ ทำความสะอาด ห้องเรียนตามที่ได้รับมอบหมาย มีความพยายามทำงานที่ได้รับมอบจนเสร็จ เชื่อฟังคำแนะนำ ที่ครูบอก ร่วมทำงานกลุ่มกับเพื่อนอย่างตั้งใจ ทำงานเรียบร้อยขึ้น รู้จักคืนสิ่งของที่ยืมเพื่อน รู้จัก เข้ากลุ่มเพื่อนที่เก่งๆ เพื่อช่วยกันติวหนังสือ ส่งหนังสือคืนห้องสมุดทันกำหนดทุกครั้ง ไม่ขาด

โรงเรียนโดยไม่จำเป็น จึงสรุปได้ว่า กิจกรรมที่พัฒนาขึ้นทั้ง 5 กิจกรรม สามารถขัดเกลาพฤติกรรมในความรับผิดชอบของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

3. การปฏิบัติตนและแสดงออกของนักเรียนถึงความซื่อสัตย์สุจริต พบว่า นักเรียนตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมด้วยความตั้งใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี มีนักเรียนบางคนที่ไม่สามารถมาเข้าร่วมกิจกรรมได้ในบางครั้งเนื่องจากป่วย และผู้ปกครองพาไปต่างจังหวัด ก็จะมีจดหมายลาทุกครั้ง ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมที่นักเรียนไม่ได้เข้าร่วมมาร่วมพูดคุยให้นักเรียนฟังเป็นการส่วนตัว เพื่อให้ได้รับทราบขั้นตอนการปฏิบัติเหมือนกันเพื่อนทุกครั้ง เมื่อนักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมมาได้ระยะหนึ่งจะสังเกตเห็นว่า นักเรียนได้พัฒนาพฤติกรรมการปฏิบัติตนเป็นคนมีซื่อสัตย์สุจริตยิ่งขึ้น เช่น ขยันอ่านหนังสือในวิชาที่ตนไม่ถนัด ทำข้อสอบด้วยตนเอง ไม่แอบเข้าห้องน้ำครู ไม่พูดบดกับเพื่อน ไม่ฟ้องครูลงโทษเพื่อน เพื่อนที่ขอลอกการบ้าน รู้จักยอมรับผิดเมื่อทำผิด เมื่อไม่มีงานส่งครูจะให้เหตุผลที่เป็นจริง ไม่เข้าห้องน้ำบ่อยเพื่อถ่วงเวลาเรียน เก็บของได้รู้จักนำไปแจ้งครูประกาศหาเจ้าของ และไม่เคยหยิบหนังสือจากห้องสมุดโดยไม่ได้รับขอยืม จึงสรุปได้ว่า กิจกรรมที่พัฒนาขึ้นทั้ง 5 กิจกรรม สามารถขัดเกลาพฤติกรรมการปฏิบัติตนของนักเรียนให้เป็นคนมีความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

4. การปฏิบัติตนและแสดงออกของนักเรียนถึงความเมตตากรุณา พบว่า นักเรียนให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างตั้งใจ เชื่อฟังตามที่ได้รับการอบรมสั่งสอนของพระสงฆ์ ครู ผู้ปกครองเป็นอย่างดี ในช่วงที่เข้าร่วมกิจกรรมและหลังจากการดำเนินกิจกรรมเสร็จสิ้น สังเกตเห็นว่านักเรียนได้พัฒนาพฤติกรรมการปฏิบัติตนเป็นคนมีความเมตตากรุณามากยิ่งขึ้น เช่น ไม่เล่นรุนแรงกับเพื่อน ไม่พูดจาหยาบคายดูถูกเพื่อน รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักให้กำลังใจเพื่อนที่ทำผิด เมื่อพบว่าเพื่อนไม่สบายพาจะไปห้องพยาบาล ช่วยสอนการบ้านให้เพื่อนที่ไม่เข้าใจ รู้จักบริจาคสิ่งของให้แก่ผู้ที่ด้อยโอกาส และไม่รังแกผู้อื่นที่เข้ามาในบริเวณโรงเรียน จึงสรุปได้ว่า กิจกรรมที่พัฒนาขึ้นทั้ง 5 กิจกรรม สามารถขัดเกลาพฤติกรรมการปฏิบัติตนของนักเรียนให้เป็นคนมีความเมตตากรุณาเป็นอย่างมาก

5. การปฏิบัติตนและแสดงออกของนักเรียนถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พบว่า นักเรียนตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมและกระตือรือร้นเมื่อเข้าร่วมกิจกรรม เพราะได้มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นให้ครู ผู้ปกครอง และเพื่อนเห็นถึงความมุ่งมั่น ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นการปฏิบัติตนถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของนักเรียนขณะดำเนินกิจกรรมมีพัฒนาการที่ดีขึ้น เช่น ช่วยเพื่อนทำงานกลุ่มด้วยความเต็มใจ เปิดโอกาสให้เพื่อนได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ช่วยแนะนำเรื่องการเรียนกับเพื่อนที่ไม่เข้าใจ รู้จักแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อนใช้ ให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียน แบ่งขนมให้เพื่อนรับประทาน สอนการบ้านให้เพื่อนอย่างเต็มใจ อาสาทำงานช่วยครูและกิจกรรมของโรงเรียน

สอนเพื่อนหรือรุ่นน้องอ่านหนังสือ รู้จักบริจาคเงินให้โรงเรียนสร้างสาธารณประโยชน์ และรู้จักนำหนังสือเก่าที่ไม่ได้ใช้มาบริจาคให้ห้องสมุด จึงสรุปได้ว่า กิจกรรมที่พัฒนาขึ้นทั้ง 5 กิจกรรมสามารถขัดเกลาพฤติกรรมการปฏิบัติตนของนักเรียนให้เป็นคนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มากขึ้นได้ชัดเจน

6. การปฏิบัติตนและแสดงออกของนักเรียนถึงความประหยัด พบว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนไม่รู้จักประหยัดเลย ใช้จ่ายของแพงเกินความจำเป็น ซื้อมือถือหรืออาหารที่ไม่เป็นประโยชน์ ใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย ไม่รู้จักคุณค่าของเงินและสิ่งของของตน เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมได้ระยะหนึ่ง ได้รับการขัดเกลาจิตใจจากการปฏิบัติกิจกรรม นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติเป็นคนมีความประหยัดมากขึ้น เช่น ซื้อมือถือเฉพาะที่จำเป็น นำเงินที่เหลือจากค่าขนมไปหยอดกระปุกเก็บรักษาอุปกรณ์การเรียน ดูแลรักษาเสื้อผ้าที่สวมใส่เป็นอย่างดีเพื่อให้ใช้ได้ยาวนานๆ รับประทานอาหารที่มีคุณค่า ซื้ออุปกรณ์การเรียนใหม่ๆ เมื่อเห็นว่าจำเป็นที่สุด เข้าใจแนวทางการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง เก็บกระดาษที่ใช้หน้าเดียวไว้ใช้ต่อ เตือนเพื่อนเรื่องการใช้อุปกรณ์ไฟฟ้า น้ำประปาอย่างประหยัด ปิดน้ำ ปิดไฟทุกครั้งที่ใช้ และเมื่อเห็นท่อประปารั่วจะรีบแจ้งให้ผู้ใหญ่ทราบทันที จึงสรุปได้ว่า กิจกรรมที่พัฒนาขึ้นทั้ง 5 กิจกรรม สามารถขัดเกลาพฤติกรรมการปฏิบัติตนของนักเรียนให้เป็นคนมีความประหยัดมากขึ้นอย่างชัดเจนหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม

7. การปฏิบัติตนและแสดงออกของนักเรียนถึงความกตัญญูกตเวที พบว่า กิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรมที่นักเรียนเข้าร่วมปฏิบัติสามารถส่งเสริมและขัดเกลาจิตใจให้นักเรียนรู้จักกตัญญูกตเวทีต่อผู้ปกครอง ผู้ใหญ่ ครู และผู้คนรอบข้างที่มีบุญคุณกับตน เช่น รู้จักใส่บาตรตอนเช้ากับผู้ปกครอง ตั้งใจเรียนหนังสือตามคำสอนของผู้ปกครองและครู ช่วยคุณครูทำกิจกรรมอยู่เสมอ ช่วยทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน ไม่ขีดเขียนโต๊ะเรียนให้เลอะเทอะ ไม่ทำลายทรัพย์สินของโรงเรียน ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน เชื้อฟุ้งและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ ไม่นินทาครูลับหลัง ตั้งใจฟังคุณครูพูดและสอน เคารพครู และรู้จักไหว้และกล่าวขอบคุณผู้ที่ให้การช่วยเหลือตนเอง จึงสรุปได้ว่า กิจกรรมที่พัฒนาขึ้นทั้ง 5 กิจกรรม สามารถขัดเกลาพฤติกรรมการปฏิบัติตนของนักเรียนให้เป็นคนมีความกตัญญูกตเวทีดีขึ้นหลังได้เข้าร่วมกิจกรรม

8. การปฏิบัติตนและแสดงออกของนักเรียนถึงการมีค่านิยมความเป็นไทย พบว่า ก่อนหน้านี้นักเรียนไม่สนใจขนบธรรมเนียมประเพณีไทย เพราะได้รับค่านิยมที่ผิดจากสื่อต่างๆ และผู้ใหญ่บางคนเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี ทำให้เด็กไม่รู้จักและหวงแหนค่านิยมของความเป็นไทยที่แท้จริง เมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับการขัดเกลาจากบุคลากรหลายฝ่าย ทำให้นักเรียนหันมาสนใจศึกษาและเริ่มเรียนรู้และใส่ใจในค่านิยมของความเป็นไทยยิ่งขึ้น เช่น ไม่พูดจาหรือแสดงกิริยาหยาบคายกับเพื่อนหรือผู้ใหญ่ เห็นความสำคัญการอนุรักษ์ภาษาไทย ใช้จ่ายที่ผลิตในเมืองไทย รู้จักกราบพระแบบเบญจางคประดิษฐ์ หยุดยืนตรงเมื่อครูเดินผ่านทุกครั้ง แสดงกิริยาอ่อนน้อม

ถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ เมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่รู้จักก้มตัว เห็นความสำคัญของดนตรีและนาฏศิลป์ไทย เห็นความสำคัญของบทร้อยกรองที่เป็นทำนองเสนาะ รับประทานอาหารไทยๆ ร่วมงานประเพณีไทยที่โรงเรียนจัด ภาคภูมิใจเมื่อมีโอกาสแต่งกายด้วยชุดไทย และรู้สึกหวงแหนและรักขนบธรรมเนียมประเพณีไทย จึงสรุปได้ว่า กิจกรรมที่ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยพัฒนาขึ้น สามารถจัดেলাจิตใจให้นักเรียนมีพฤติกรรม การปฏิบัติตนและแสดงออกของนักเรียนถึงการมีค่านิยมความเป็นไทยดีมากยิ่งขึ้น เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้คาดหวังไว้

จากการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ซึ่งประกอบด้วย รองผู้อำนวยการ จำนวน 4 คน และครูที่สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2 คน จากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 ในการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการที่ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้พัฒนาขึ้นทั้ง 5 กิจกรรม เพื่อให้ให้นักเรียนได้ปรับปรุงพฤติกรรมของตนให้เป็นคนมีคุณธรรมและจริยธรรมทั้ง 8 ด้าน ผู้วิจัยได้นำผลการสัมภาษณ์มาสรุปตามความเห็นของกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ดังนี้

1. นักเรียนปฏิบัติตนแสดงออกถึงความมีวินัยหรือไม่และปฏิบัติอย่างไร

“นักเรียนส่วนใหญ่ตั้งใจและปฏิบัติตนได้ดี รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักบอกกล่าวตักเตือนกันในการดำเนินกิจกรรมให้ถูกต้อง ซึ่งจะเห็นได้จากเด็กเดินเป็นระเบียบ ไม่แตกแถวเมื่อเปลี่ยนห้องเรียน ไม่ชวนเพื่อนคุยในขณะที่ครูสอนและอบรมหน้าเสาธง หยุดยืนตรงเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติหรือเมื่อครูเดินผ่าน เข้าแถวรับอาหารและรับประทานอาหารในที่ที่โรงเรียนจัดให้ ซึ่งเห็นข้อแตกต่างได้ชัดเจนหลังการดำเนินกิจกรรมพัฒนา แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมที่จัดทำขึ้นทำให้เด็กเป็นคนมีวินัยมากขึ้น น่าส่งเสริมและทำอย่างต่อเนื่องต่อไป”

(รองผู้อำนวยการ, 20 กุมภาพันธ์ 2555 : สัมภาษณ์)

“ดีใจที่เห็นเด็กปฏิบัติตนเป็นคนมีวินัยมากขึ้น พอเริ่มดำเนินกิจกรรมไปสักพัก และหลังจากจะสิ้นสุด เห็นความแตกต่างได้ชัดเจนว่าเด็กมีวินัยมากขึ้น โดยเด็กตั้งใจเรียนหนังสือดีขึ้น ไม่เข้าห้องเรียนช้า เดินซิคขวาเมื่อขึ้นลงบันได แต่งชุดสุภาพเรียบร้อยและถูกระเบียบของโรงเรียนในแต่ละวัน ทั้งขณะลงในถึงขณะที่เตรียมไว้ทุกครั้ง ไม่เอาขนมมารับประทานในระหว่างเรียน ไม่วิ่งเล่นบนอาคารเรียน และเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาดห้องเรียนอย่างเป็นระเบียบ ซึ่งก่อนหน้านี้นี้เด็กขนาดวินัยในเรื่องเหล่านี้พอสมควร ดีใจและมีกำลังใจในการทำงานที่เห็นว่ามีความสำเร็จเป็นอย่างดี”

(ครูประจำชั้นนักเรียน, 22 กุมภาพันธ์ 2555 : สัมภาษณ์)

2. นักเรียนปฏิบัติตนแสดงออกถึงความรับผิดชอบหรือไม่และปฏิบัติอย่างไร

“เท่าที่สังเกตพฤติกรรมในความรับผิดชอบของเด็กก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมมีความแตกต่างกันมากนะ เด็กส่วนใหญ่หลังจากที่ได้รับการอบรมและพาทำกิจกรรมเพื่อกระตุ้น ตอกย้ำพัฒนาความรับผิดชอบของตนเอง ทำให้เด็กมีพฤติกรรมในความรับผิดชอบดีขึ้น ได้จากเด็กทำความสะอาดห้องเรียนตามที่ได้รับมอบหมาย ทำงานตามที่ครูมอบหมายให้ รู้จักร่วมมือกันทำงานเป็นกลุ่ม ปรับปรุงนิสัยการเรียนดีขึ้น ทำตามครูหรือผู้ใหญ่บอกกล่าว และรู้จักส่งของคืนเจ้าของตามเวลานัดหมายหลังจากยืมมา นั้นแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมที่วิจัยจัดทำขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีความรับผิดชอบตนเองมากขึ้น”

(รองผู้อำนวยการ. 20 กุมภาพันธ์ 2555 : สัมภาษณ์)

“รู้สึกปราบปลื้มใจที่เห็นเด็กมีการพัฒนาตนเองเป็นคนมีความรับผิดชอบมากขึ้น หลังจากได้ผ่านการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมจากการดำเนินงานกิจกรรมที่วิจัยจัดทำขึ้น รู้สึกว่าเด็กบอกรายงาน รับผิดชอบงานด้านต่างๆ ในโรงเรียนและที่บ้านมากขึ้น เช่น ให้ผู้ปกครองลาโรงเรียนทุกครั้งเมื่อมีเหตุจำเป็นโดยไม่ขาดไปเลยๆ ตั้งใจทำแบบฝึกหัดทุกวิชาอย่างตั้งใจ รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ ตามการบ้านครูก่อนเลิกเรียนกลับบ้าน ไม่ขี้เกียจเมื่อครูสั่งทำงานกิจกรรมร่วมกัน ส่งของคืนเพื่อนเมื่อมีการยืมตรงเวลา รู้จักบอกกล่าวกันในการทำสิ่งที่ดี ไม่ว่าจะเป็นการทำกรรบ้าน การอ่านหนังสือ และเล่นก็มีขอบเขต ซึ่งครูประจำชั้นสังเกตดูแล้วรู้สึกว่าเด็กพัฒนาได้เป็นอย่างดีทีเดียว”

(ครูประจำชั้นนักเรียน. 22 กุมภาพันธ์ 2555 : สัมภาษณ์)

3. นักเรียนปฏิบัติตนแสดงออกถึงความซื่อสัตย์สุจริตหรือไม่และปฏิบัติอย่างไร

“จริงๆ แล้วเด็กวัยนี้มีความซื่อสัตย์อยู่แล้ว เพียงแต่ว่าจะกระตุ้นให้ถูกจุดได้อย่างไร ที่ผ่านมามีหลายฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง โรงเรียนที่ทำอยู่แล้ว เพียงแต่ไม่เจาะจงและติดตามผลอย่างใกล้ชิดนัก แต่พอมีการกำหนดกิจกรรมเป็นระยะยาวและต่อเนื่องเช่นนี้ ทำให้เด็กมีความกระตือรือร้นที่จะทำแข่งกันและทำได้ดีด้วย สังเกตได้จากเด็กจะไม่แอบเข้าห้องน้ำครู ไม่เคยหยิบสิ่งของคนอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต รู้จักยอมรับผิดเมื่อทำผิด รู้จักคืนสิ่งของที่ไม่ใช่ของตน เช่น เมื่อเก็บเงินได้จะนำไปให้ครูประกาศหาเจ้าของ ไม่ลักเล็กขโมยน้อยสิ่งของในบ้านหรือนอกบ้าน ซึ่งในส่วนนี้ผู้ปกครองก็มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่เหมือนกัน”

(รองผู้อำนวยการ. 20 กุมภาพันธ์ 2555 : สัมภาษณ์)

“รู้สึกดีใจเป็นอย่างยิ่งที่เห็นเด็กตั้งใจประพฤติปฏิบัติตนในการดำเนินกิจกรรมอย่างตั้งอกตั้งใจ เด็กบอกง่ายเชื่อฟังครู ตั้งใจฟังวิทยากร พระสงฆ์อบรม มีบ้างที่เด็กไม่นั่งเท่าที่ควรแต่ก็เป็นไปตามวัย แต่โดยส่วนรวมถือว่าเด็กทำกิจกรรมได้ดี และมีผลกับพฤติกรรมในการปฏิบัติตนในโรงเรียน ดูได้จากเด็กมีสัจจะกับเพื่อน ไม่ยอมให้เพื่อนลอกการบ้านส่งครู โดยเด็กรู้จักบอกเพื่อนให้ตั้งใจเรียน เด็กทำเวรของตนตามที่ได้รับมอบหมาย ตั้งใจอ่านหนังสือเวลาครูบอกให้อ่านในใจ บางครั้งไม่ได้ทำการบ้านก็บอกครูตรงๆ ไม่เที่ยวเข้าห้องน้ำเป็นการหนีเวลาเรียน ไม่เป็นคนช่างฟ้องให้ครูทำโทษเพื่อน ตั้งใจเรียนแม้จะเป็นวิชาที่ไม่ถนัด แม้กระทั่งเวลาสอบก็ตั้งใจทำข้อสอบด้วยตนเอง ซึ่งทำครูประจำชั้นมีแรงใจมากในการมุ่งมั่นพัฒนาเด็กของตน”

(ครูประจำชั้นนักเรียน. 22 กุมภาพันธ์ 2555 : สัมภาษณ์)

4. นักเรียนปฏิบัติตนแสดงออกถึงความเมตตาครูณาหรือไม่และปฏิบัติอย่างไร

“เท่าที่สังเกตในช่วงทำกิจกรรมและการปฏิบัติในโรงเรียนรู้สึกได้ว่า เด็กมีการเปลี่ยนแปลงไปทิศทางที่ดีในเรื่องความเมตตาครูณาเพราะจะสังเกตเห็นเด็กไม่เล่นรุนแรงกับเพื่อนที่อ่อนแอกว่า ไม่พูดจาตำหนิดูถูกเหยียดหยามเพื่อนที่ด้อยกว่า ไม่นำขนมไปกินอวดอ้างเพื่อน รู้จักบอกให้ผู้ปกครองบริจาคเงินหรือสิ่งของหรือเสื้อผ้าให้แก่ผู้ยากไร้และบริจาคหนังสือให้เด็กยากจน ไม่แกล้งสัตว์ในโรงเรียนและรู้จักรักสัตว์ ทั้งขยะลงถังที่โรงเรียนเตรียมไว้ทุกครั้ง ไม่รังแกสุนัขที่เข้ามาในบริเวณโรงเรียน ซึ่งผู้ปกครองก็สะท้อนผลให้ฟังว่าเด็กมีพฤติกรรมเป็นคนมีความเมตตาครูณามากขึ้นหลังจากได้รับปฏิบัติจากการจัดกิจกรรม ถือเป็นความสำเร็จอีกขั้นหนึ่งของทางโรงเรียน”

(รองผู้อำนวยการ. 20 กุมภาพันธ์ 2555 : สัมภาษณ์)

“โดยปกติเด็กจะไม่ใส่ใจในเรื่องความเมตตาครูณาเท่าที่ควร อาจเป็นเพราะสังคมและสภาพแวดล้อมในปัจจุบันที่ทำให้เด็กซึมซับความเห็นแก่ตัวไปบ้าง แต่พอได้รับการปฏิบัติจากการทำกิจกรรม ได้รับการอบรมจากครู วิทยากร พระสงฆ์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องบ่อยๆ ในการทำกิจกรรม ทำให้เด็กเริ่มเปลี่ยนแปลงตนเองเป็นคนมีความเมตตาครูณามากขึ้น ดูได้จากหากพบว่าเพื่อนไม่สบายจะบอกครูและพาไปส่งห้องพยาบาล รู้จักให้กำลังใจเพื่อนที่มีความทุกข์ให้ออกาสเพื่อที่ทำผิด โดยเล่นเป็นเพื่อนและให้กำลังใจ รู้จักเห็นอกเห็นใจคนอื่นมากขึ้น และบางครั้งช่วยสอนการบ้านให้เพื่อนที่ไม่เข้าใจ ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีสำหรับเด็กจะได้ปฏิบัติมีเมตตาครูณายิ่งขึ้นในอนาคตต่อไป”

(ครูประจำชั้นนักเรียน. 22 กุมภาพันธ์ 2555 : สัมภาษณ์)

5. นักเรียนปฏิบัติตนแสดงออกถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่หรือไม่และปฏิบัติอย่างไร

“ก็รู้สึกว่ามีพัฒนาการเชิงบวกนะ รู้สึกได้ว่าการอบรมบ่มนิสัยเด็กจากการเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้เด็กส่วนใหญ่มีพัฒนาการดีขึ้นในการความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เพราะเท่าที่สังเกตจะเห็นได้จากเด็กรู้จักช่วยเหลืองานเพื่อน รู้จักคิดที่จะร่วมบริจาคเงินให้โรงเรียนในการพัฒนาอาคารสถานที่ ช่วยเก็บขยะที่สนามโรงเรียนด้วยความสมัครใจ รู้จักแบ่งขนมให้เพื่อน นำหนังสือมาบริจาคให้ห้องสมุด เมื่อโรงเรียนมีงานหรือกิจกรรมจะเสนอตัวและยินยอมเข้าร่วมอย่างเต็มใจและทำอย่างเต็มที่ ซึ่งการขัดเกลาจิตใจเช่นนี้ เป็นสัญญาณที่ดีสำหรับพฤติกรรมเด็กในอนาคต ครูส่วนใหญ่เห็นว่ากิจกรรมโครงการนี้ดีมาก”

(รองผู้อำนวยการ. 20 กุมภาพันธ์ 2555 : สัมภาษณ์)

“หากพูดถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของเด็กเท่าที่สังเกตดูครั้งต่อครั้งที่ไม่มีและไม่มี เพราะเด็กแต่ละคนอาจได้รับการอบรมมาจากบ้านและมีสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน แต่พอได้รับการอบรมบ่มนิสัยจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่คณะผู้วิจัยจัดขึ้น สังเกตได้ว่าเด็กมีพัฒนาการที่ดีมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มากยิ่งขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เพราะเด็กในวัยนี้สอนง่าย เชื้อฟังครูและผู้ปกครองดูได้จากเด็กรู้จักให้โอกาสเพื่อนแสดงความคิดเห็น รู้จักแนะนำเพื่อนในเรื่องการเรียน รู้จักแบ่งปันสิ่งของ รู้จักช่วยเหลือเพื่อนและครูจัดห้องเรียนเมื่อครูบอกทุกครั้ง สอนการบ้านให้เพื่อนด้วยความเต็มใจ ช่วยเพื่อนทำงานกลุ่มด้วยความเต็มใจ ยินยอมให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียนอย่างเต็มใจ มีมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนข้างห้องที่ดี และช่วยเพื่อนทำงานกลุ่มด้วยความเต็มใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการฝึกและขัดเกลาจิตใจเด็กให้เป็นคนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ติดตัวไปส่งผลกระทบต่ออนาคตที่ดี”

(ครูประจำชั้นนักเรียน. 22 กุมภาพันธ์ 2555 : สัมภาษณ์)

6. นักเรียนปฏิบัติตนแสดงออกถึงความประหยัดหรือไม่และปฏิบัติอย่างไร

“เด็กทุกวันนี้ไม่ค่อยประหยัดเท่าที่ควร เพราะผู้ปกครองสมัยนี้เลี้ยงลูกแข่งกันกลัวลูกไม่ได้หรือไม่มีเหมือนคนอื่น คนลูกคนอื่นทำอะไรหรือลูกบอกว่าลูกใครเขาทำอะไรอย่างไรก็จะสรรหาให้ลูกตัวเองแบบนั้น ซึ่งผิดกับวิถีชีวิตการเลี้ยงลูกของคนสมัยก่อน เลยทำให้เด็กขาดความประหยัด มีความฟุ้งเฟ้อ ไม่รู้จักคิดช่วยผู้ปกครองประหยัด แต่กิจกรรมโครงการถือว่าเป็นก้าวหนึ่งที่ส่งเสริม กระตุ้น ให้เด็กเรียนรู้และคำนึงถึงความประหยัด รู้จักคำว่าประหยัด ช่วยผู้ปกครองมากขึ้น สังเกตได้จากรู้จักซื้ออาหารรับประทานอย่างรู้คุณค่า เรียนรู้วิถีปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงที่ครูสอน ใช้จ่ายอย่างคุ้มค่าและมีประโยชน์ รู้จักคิดว่าสิ่งของบางอย่างมีราคาแพงไม่เหมาะสมกับการที่จะให้ผู้ปกครองซื้อให้ใช้ รู้จักเก็บรักษาและถนอมสิ่งของที่ตนมี

รู้จักคิดที่จะนำของเก่ามาซ่อมแซมใช้ ซึ่งถือได้ว่าเด็กเริ่มเห็นความสำคัญของความประหยัดมากขึ้น
(รองผู้อำนวยการ. 20 กุมภาพันธ์ 2555 : สัมภาษณ์)

“จากการจัดกิจกรรมที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้อบรม สั่งสอนและฝึกให้ปฏิบัติ ทำให้เด็กได้เรียนรู้และเข้าใจถึงความประหยัดมากขึ้น มีพฤติกรรมการประหยัดที่เปลี่ยนไปจากเดิมมาก ซึ่งครูประจำชั้นได้สังเกตเห็นว่าเด็กรู้จักพูดถึงการปิดน้ำ-ไฟทุกครั้งที่ใช้ หลีกเลียงการซื้อสิ่งของใหม่ๆ ใช้จ่ายไม่จำเป็น ให้ความร่วมมือเมื่อครูสอนให้นำวัสดุเก่ามาดัดแปลงใช้ซื้อสิ่งของที่จำเป็นเท่านั้นใช้ รู้จักประหยัดไฟฟ้ามากขึ้น และรู้จักนำเงินที่เหลือจากค่าขนมไปหยอดกระปุก ซึ่งครูประจำชั้นพยายามที่จะสอดแทรกเรื่องความประหยัดกับเด็กอย่างต่อเนื่องทุกวัน เพื่อเป็นการปลูกฝัง กระตุ้น ย้ำเตือนให้เด็กปฏิบัติเป็นนิสัยที่ดีต่อไป”

(ครูประจำชั้นนักเรียน. 22 กุมภาพันธ์ 2555 : สัมภาษณ์)

7. นักเรียนปฏิบัติตนแสดงออกถึงความกตัญญูทวดเทีหรือไม่และปฏิบัติอย่างไร

“ความกตัญญูทวดเทีในเรื่องนี้เด็กมีอยู่ในตัวอยู่แล้ว เพราะเด็กส่วนใหญ่จะได้รับการปลูกฝังจากครอบครัวอย่างต่อเนื่อง แต่จะลืมปฏิบัติไปบ้างเพราะสังคมและสิ่งแวดล้อมจากรุ่นพี่และสมัยนิยมที่เด็กทุกวันนี้อยู่แต่ไม่ปฏิบัติ แต่เมื่อได้รับการจัดกิจกรรมย้ำเตือนและฝึกให้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องทำให้เด็กตระหนักถึงและปฏิบัติตนเป็นคนรู้จักคำว่ากตัญญูมากขึ้น ซึ่งเด็กได้แสดงออกถึงความกตัญญูทวดเทีหลังได้รับการจัดกิจกรรม โดย รู้จักช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ ช่วยทำความสะอาดบริเวณ โรงเรียน กล่าวขอบคุณผู้ใหญ่ที่ให้การช่วยเหลือ และช่วยคุณครูทำกิจกรรมต่างๆ อยู่เสมอ เป็นต้น ซึ่งครูทุกคนในโรงเรียนควรที่จะส่งเสริมและตอกย้ำในเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง และขยายกิจกรรมให้นักเรียนทั้งโรงเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมเพิ่มขึ้น”

(รองผู้อำนวยการ. 20 กุมภาพันธ์ 2555 : สัมภาษณ์)

“ในฐานะครูประจำชั้น ป.3 ได้สอนเด็กมาหลายรุ่น ได้สังเกตเห็นอย่างต่อเนื่อง และสอนเกี่ยวกับความกตัญญูทวดเที โดยเน้นย้ำเรื่องเป็นสำคัญมากเพราะจะส่งผลให้เด็กมีความเจริญก้าวหน้าในการดำเนินชีวิตในอนาคตหากรู้จักความกตัญญูทวดเที จึงเป็นเหตุร่วมกันคิดวิธีการดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ขึ้น เพราะปลูกฝังย้ำเตือนและส่งเสริมให้เด็กปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพราะกลัวเด็กจะรับเอาอารยธรรมสมัยนิยมที่ผิดไปใช้ในอนาคต ดังนั้นกิจกรรมโครงการนี้จึงมุ่งให้เด็กได้ปฏิบัติและสำนึกถึงความกตัญญูทวดเทีกับผู้ปกครอง ญาติผู้ใหญ่ ครูอาจารย์ และ

ผู้อาวุโสเป็นอย่างมาก โดยเห็นผลจากการดำเนินกิจกรรมในเชิงบวกมากขึ้น เช่น เด็กตั้งใจเรียน หนังสือ ช่วยครูทำความสะอาดห้องเรียน ไม่นินทาครูลับหลัง รู้จักใส่บาตรเพื่อทำบุญ พระพุทธศาสนา ไม่ทำลายทรัพย์สินของโรงเรียน ตั้งใจฟังคุณครูพูด และไม่ขีดเขียนโต๊ะเรียน ไร้เลอะเทอะ ทำให้ครูประจำชั้นภาคภูมิใจและมีกำลังใจมากขึ้นที่เห็นลูกศิษย์ของตนมีแนวโน้มในการประพฤติตนไปในทิศทางที่ดีขึ้น”

(ครูประจำชั้นนักเรียน. 22 กุมภาพันธ์ 2555 : สัมภาษณ์)

8. นักเรียนปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีค่านิยมความเป็นไทยหรือไม่และปฏิบัติอย่างไร

“หากพูดถึงค่านิยมความเป็นไทยสำหรับเด็กสมัยนี้เกือบพูดได้ว่า สังคมและสิ่งแวดล้อมทุกวันนี้เป็นแบบอย่างที่ไม่ดีสำหรับเด็กเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะสื่อหลายช่องทางที่ทำให้ค่านิยมความเป็นไทยเริ่มเสื่อมไป ดังนั้นผู้ปกครองจำเป็นต้องปลูกฝังและให้ความสำคัญอบรมปมนิสัยเด็กอย่างจริงจังร่วมกับโรงเรียน การจัดการกิจกรรมครั้งนี้วิทยากรทุกฝ่ายและครูในโรงเรียนให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเห็นว่าเด็กกำลังจะเติบโตกับค่านิยมที่ผิดๆ ไม่ยึดโยงความเป็นไทยของเรามากนัก ซึ่งการกระตุ้นจากกิจกรรมทำให้เด็กมีพัฒนาการและสำนึกที่ดีในเรื่องนี้มากขึ้น ซึ่งจากการปฏิบัติของเด็กในช่วงที่ดำเนินกิจกรรมและหลังกิจกรรม เด็กไม่แสดงกิริยาหยาบคาย เมื่อโดนเพื่อนแกล้งเหมือนเดิม รู้จักหยุดยั้งตรงเมื่อครูเดินผ่านอย่างเคร่งครัด รู้จักกราบพระแบบเบญจางคประดิษฐ์ อ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ ให้ความสำคัญในการร่วมงานประเพณีไทยที่โรงเรียนจัด เมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่รู้จักก้มตัวอย่างเหมาะสม และไม่รู้สึกลอายเมื่อมีโอกาสแต่งกายด้วยชุดไทยตามที่โรงเรียนมอบหมายให้ทำในโอกาสต่างๆ ซึ่งถือว่าการช่วยส่งเสริมและกระตุ้นให้เด็กมีพฤติกรรมในค่านิยมความเป็นไทยดีขึ้น”

(รองผู้อำนวยการ. 20 กุมภาพันธ์ 2555 : สัมภาษณ์)

“ในเรื่องนี้รู้สึกน่าเป็นห่วงมาก เพราะเด็กทุกวันนี้ได้รับค่านิยมที่ผิดๆ จากผู้ใหญ่ และสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยเฉพาะสื่อในช่องทางต่างๆ เป็นแบบอย่างที่ย่ำแย่ ทุกวันนี้ครูจะต้องคอยอบรมปมนิสัยอย่างใกล้ชิดเพื่อให้เด็กได้ตระหนักและเห็นความสำคัญถึงค่านิยมในความเป็นไทย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยที่สืบมาช้านาน แม้ปัจจุบันจะมีการนำแบบอย่างจากต่างชาติเข้ามามากแต่เมื่อครูวิเคราะห์ดูแล้ว ส่วนใหญ่ก็ไม่สามารถที่จะทดแทนหรือใช้ให้กลมกลืนกับคนไทยได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นการจัดการกิจกรรมเพื่อพัฒนาให้เด็กรู้สึกสำนึกในการปฏิบัติตนให้เป็นคนมีค่านิยมในความเป็นไทย จึงเป็นสิ่งที่ครูเห็นว่ามีส่วนต่อเด็กมาก จะสังเกตได้จากในขณะปฏิบัติ

กิจกรรมไประยะหนึ่งและหลังจากจบกิจกรรม เด็กู้สึกรักและหวงแหนค่านิยมในความเป็นไทยมากขึ้น เช่น ชอบดูการแสดงนาฏศิลป์ไทยมากขึ้น ใช้ของที่ผลิตในเมืองไทย ใช้ภาษาไทยถูกต้องชัดเจนตามหลักไวยากรณ์ เห็นความจำเป็นของการอนุรักษ์ภาษาไทย ชอบอนุรักษ์สิ่งต่างๆ ที่แสดงความเป็นไทย รับประทานอาหารไทยๆ ฟังครูอ่านบทหรือยกทรงเป็นทำนองเสนาะ โดยไม่แสดงความน่าเบื่อ สนใจในดนตรีไทย และเด็กู้สึกหวงแหนและรักษานบธรรมเนียมประเพณีไทยมากขึ้น ซึ่งครูต่างปิติในความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้ และจะได้นำไปปฏิบัติต่อยอดอย่างต่อเนื่องต่อไป”

(ครูประจำชั้นนักเรียน, 22 กุมภาพันธ์ 2555 : สัมภาษณ์)

และจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรมโครงการ 5 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมการเข้าค่ายอบรมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน กิจกรรมการฟังเทศนาทุกวันศุกร์ กิจกรรมพ่อครูแม่ครู กิจกรรมการอบรมหน้าเสาธง และกิจกรรมการปฏิบัติกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม 8 ด้าน ให้นักเรียนตระหนักและเห็นความสำคัญในการประพฤติตนตามหลักคุณธรรมและจริยธรรมได้อย่างเหมาะสมที่ผู้วิจัยและกลุ่มผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยได้สรุปผลการสัมภาษณ์โดยภาพรวมในประเด็น ดังนี้

1. นักเรียนปฏิบัติตนแสดงออกถึงความมีวินัยหรือไม่และปฏิบัติอย่างไร

“เข้าร่วมกิจกรรมโครงการตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุด สังเกตเห็นว่าลูกมีการปฏิบัติตนเป็นคนมีวินัยสูงขึ้น ไม่ว่าจะอยู่ที่โรงเรียนและเมื่อกลับบ้านไปถึง จะประพฤติตนมีวินัยมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เช่น มีการจัดเก็บสิ่งของเป็นที่เป็นทาง ทิ้งขยะเป็นที่ ทำการบ้านเมื่อกลับจากโรงเรียนจนเสร็จก่อนเล่น ตั้งใจฟังพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่เมื่อบอกกล่าวตักเตือน ไม่คอยในขณะที่คุยข้าวนอนเป็นเวลาขึ้น ซึ่งทำให้พ่อแม่รู้สึกได้ว่า การส่งเสริมกิจกรรมดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่จะปลูกฝังเด็กให้เป็นคนมีวินัยตั้งแต่เล็กอย่างต่อเนื่อง”

(ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน 2 ก.พ. 2555 : สัมภาษณ์)

2. นักเรียนปฏิบัติตนแสดงออกถึงความรับผิดชอบหรือไม่และปฏิบัติอย่างไร

“กิจกรรมโครงการดังกล่าวทั้ง 5 กิจกรรม แม้จะทำให้ต้องสละเวลาส่วนตัวไปบ้างแต่ก็เห็นว่าคุ้มค่า เพราะลูกหลานมีความรับผิดชอบมากขึ้นหลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดทำขึ้น ไม่ว่าจะเป็นที่บ้านหรือที่โรงเรียน เช่น ตั้งใจทำการบ้านที่ได้รับมอบหมาย ช่วยทำงานบ้าน พ่อแม่บอกอะไรก็พยายามทำตามจนเสร็จ เมื่อขออนุญาตไปเล่นนอกบ้านก็กลับ

ตรงตามเวลา ทำให้พ่อแม่รู้สึกสบายที่เห็นลูกมีพัฒนาการที่ดีมีความรับผิดชอบมากขึ้นตามลำดับ”
(ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน 4 ก.พ. 2555 : สัมภาษณ์)

3. นักเรียนปฏิบัติตนแสดงออกถึงความซื่อสัตย์สุจริตหรือไม่และปฏิบัติอย่างไร

“ลูกหลานปฏิบัติตนเป็นคนซื่อสัตย์สุจริตมากขึ้น แตกต่างจากเดิมก่อนเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน เช่น พุดจากตรงไปตรงมาไม่โกหกพ่อแม่ ไม่คิดจะหยิบฉวยเงินพ่อแม่หรือสิ่งของที่บ้านโดยไม่ได้รับอนุญาต รู้จักยอมรับผิดเมื่อทำผิด เก็บสิ่งของที่ได้รับนำมาบอกพ่อแม่ ซึ่งทำให้เห็นว่ากิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมเด็กในลักษณะนี้มีประโยชน์อย่างมาก”

(ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน 7 ก.พ. 2555 : สัมภาษณ์)

4. นักเรียนปฏิบัติตนแสดงออกถึงความเมตตากรุณาหรือไม่และปฏิบัติอย่างไร

“หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมได้ระยะหนึ่งสังเกตเห็นว่าลูกหลานเป็นคนมีจิตใจเมตตา กรุณาต่อสิ่งรอบข้างมากขึ้น ซึ่งผลจากการเข้าร่วมกิจกรรมและได้รับการอบรมจากหลายฝ่าย ทำให้ลูกหลานเปลี่ยนแปลงนิสัยไปในทางที่ดีขึ้น เช่น ไม่เล่นรุนแรงหรือเอาเปรียบเพื่อน ไม่รังแก สัตว์เลี้ยง รู้จักการให้ทานผู้อื่น รู้จักให้กำลังใจพ่อแม่เมื่อพ่อแม่บ่นว่าทำงานมาเหนื่อย ซึ่งเป็นเรื่อง ที่พ่อแม่ภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง และเห็นว่ากิจกรรมตามโครงการที่โรงเรียนจัดขึ้น เป็นประโยชน์ อย่างมาก และควรทำอย่างต่อเนื่องต่อไป”

(ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน 9 ก.พ. 2555 : สัมภาษณ์)

5. นักเรียนปฏิบัติตนแสดงออกถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่หรือไม่และปฏิบัติอย่างไร

“ลูกหลานมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มากขึ้นเมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดทำขึ้น สังเกตได้จากขอช่วยเหลือเพื่อน แบ่งปันสิ่งของให้เพื่อนยืมใช้ แบ่งปันขนมให้เพื่อนกิน ไม่เล่น กับน้องรุนแรง รักน้องและเคารพพี่มากขึ้น บอกให้ผู้ปกครองทำบุญและบริจาคสิ่งของที่ไม่ได้ใช้ ให้ผู้ยากไร้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น สามารถขัดเกลาจิตใจลูกหลานให้เป็นคน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มากขึ้น เป็นเรื่องที่น่ายินดีที่โรงเรียนมีกิจกรรมและโครงการดีๆ เช่นนี้ และ ต้องการให้มีกิจกรรมหรือโครงการอื่นๆ อีก”

(ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน 10 ก.พ. 2555 : สัมภาษณ์)

6. นักเรียนปฏิบัติตนแสดงออกถึงความประหยัคหรือไม่และปฏิบัติอย่างไร

“ก่อนหน้านี้พ่อแม่รู้สึกรังเกียจกังวลมาก เพราะลูกไม่รู้จัคประหยัด ต้องการใช้สิ่งของใหม่ราคาแพงอยู่เสมอ ชอบใช้เงินซื้อสิ่งของที่ไม่เป็นประโยชน์ราคาแพง ซื้ออาหารและขนมที่ไม่มีประโยชน์ ซื้อของตามโฆษณาในทีวี และซื้อของเลียนแบบเพื่อนและในทีวี หลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น ลูกมีพฤติกรรมเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เช่น ไม่อ่อนซื้อของที่ไม่จำเป็นและมีราคาแพง ไม่เลียนแบบโฆษณาในทีวี ไม่อยากได้ของตามเพื่อน ช่วยเตือนให้พ่อแม่ประหยัดไฟฟ้า ประปา รักษาสิ่งของที่มีอยู่ดีขึ้น พ่อแม่รู้สึกรังเกียจกิจกรรมเป็นประโยชน์ช่วยขัดเกลาคิดใจลูกให้มีพฤติกรรมในทางประหยัคมากขึ้นเป็นอย่างมาก”

(ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน 12 ก.พ. 2555 : สัมภาษณ์)

7. นักเรียนปฏิบัติตนแสดงออกถึงความกตัญญูคเวทหรือไม่และปฏิบัติอย่างไร

“ลูกแสดงความกตัญญูคเวทที่ดีมากหลังได้เข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น เช่น เมื่อเห็นพ่อแม่ทำอะไรจะขอเข้ามาช่วยเหลือ ตั้งใจเรียนหนังสือตามที่พ่อแม่บอก อ่านหนังสือมากขึ้น รู้จัคทำความสะอาดบ้าน พูคจาไพเราะกับพ่อแม่ ไม่เถียงพ่อแม่ บอกกล่าวตักเตือนง่ายขึ้น ถือได้ว่าผลมาจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจน”

(ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน 16 ก.พ. 2555 : สัมภาษณ์)

8. นักเรียนปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีค่านิยมความเป็นไทยหรือไม่และปฏิบัติอย่างไร

“กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นทั้ง 5 กิจกรรม ทำให้บุทรหลานมีจิตสำนึกรักและหวงแหนค่านิยมของความเป็นไทยมากขึ้น เช่น สนใจสอบถามเกี่ยวกับศิลปะของไทยที่มีหลากหลายประเภท เช่น ที่มาของงานประเพณีต่างๆ การแสดงศิลปะไทยมากขึ้น รู้จัคการไหว้และการกราบที่ถูกต้อง รู้จัคก้มตัวเมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่ มีความชื่นชอบวัฒนธรรมไทยมากขึ้น ไม่พูคคำหยาบ รู้จัคทำบุญตักบาตรร่วมกับพ่อแม่ตอนเช้า เชื่อฟังญาติผู้ใหญ่บอกกล่าว ซึ่งถือได้ว่ากิจกรรมที่จัดขึ้น มีผลต่อการพัฒนาค่านิยมความเป็นไทยของบุทรหลานได้เป็นอย่างมาก ควรดำเนินกิจกรรมเช่นอย่างต่อเนื่อง”

(ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน 17 ก.พ. 2555 : สัมภาษณ์)

การสะท้อนผล (Reflection)

จากผลการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม จากขั้นการวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) และการสังเกต (Observation) ผู้วิจัยนำผลการดำเนินการมาสะท้อนผล ดังนี้

1. การวางแผน (Planning)

1.1 สภาพปัจจุบันและปัญหาด้านคุณธรรมและจริยธรรม จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา ในวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 เวลา 10.00 น. พบว่านักเรียนหลายคนมีพฤติกรรมแสดงออกถึงการขาดความมีคุณธรรมและจริยธรรม โดยนักเรียนส่วนหนึ่งมีลักษณะการพูดไม่สุภาพ ไม่แสดงความเคารพเชื่อฟังคำสอนของผู้ปกครอง ครู ผู้อาวุโส ไม่เคารพระเบียบ กติกาของโรงเรียน ไม่มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย มีความก้าวร้าว โกรธง่ายและแสดงกิริยาไม่ดีต่อผู้มีพระคุณ ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยจึงได้ร่วมกันวิเคราะห์ถึงสาเหตุเบื้องต้นและพบว่า น่าจะเกิดจากปัจจัยในตัวบุคคล และปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม ชุมชน ครอบครัว ที่นักเรียนอาศัยอยู่ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดขึ้นของปัญหานักเรียนมากที่สุดคือ กระแสทุนนิยม วัตถุนิยม และการบริโภคนิยม ผู้วิจัยและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่าจะต้องร่วมมือดำเนินการแก้ไขพัฒนาและเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน โดยได้กำหนดกิจกรรมการพัฒนานักเรียน 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมการเข้าค่ายอบรมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน 2) กิจกรรมการฟังเทศนาทุกวันศุกร์ 3) กิจกรรมพ่อครูแม่ครู 4) การอบรมหน้าเสาธง และ 5) การปฏิบัติกิจกรรมสาธารณประโยชน์ โดยได้ดำเนินงานตามแผนที่ร่วมกันวิเคราะห์ไว้ ดังนี้

1.1.1 การสัมภาษณ์ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม เกี่ยวกับความมีคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน พบว่า นักเรียนหลายคนยังมีพฤติกรรมที่ปฏิบัติถึงความมีคุณธรรมและจริยธรรมอยู่เป็นค่อนข้างไม่เหมาะสม ไม่คำนึงถึงกฎระเบียบของโรงเรียนที่วางไว้ ขาดความรับผิดชอบในเรื่องคำสั่งที่ครูมอบหมาย ขาดความซื่อสัตย์สุจริตต่อเพื่อนและคนรอบข้าง แสดงออกถึงการขาดความเมตตากรุณา ไม่ค่อยมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนเท่าที่ควร ขาดความประหยัด ไม่เข้าใจลึกซึ้งในเรื่องความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ มองข้ามและละเลยถึงวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีที่ดีค่านิยมความเป็นไทย ดังนั้น ครูและผู้ปกครองจะต้อง อบรมสั่งสอนตอกย้ำถึงความรับผิดชอบอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง เพื่อให้ให้นักเรียนได้ตระหนักถึง ความรับผิดชอบต่อการเรียน การปฏิบัติตนในสังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นคนมีคุณธรรมและจริยธรรมอย่างสมบูรณ์เป็นฐานต่อไป

1.1.2 ศึกษาจากการบันทึกการประชุมของคณะกรรมการสถานักเรียน ประจำเดือนถึงปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ในปีการศึกษาที่ผ่านมา และปีการศึกษา 2554 ตั้งแต่เปิดภาคเรียน พบว่า สาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ในการประพฤติตนเป็นคนมีคุณธรรมและจริยธรรมดังกล่าว เพราะสภาพทางสังคม ที่เปลี่ยนไป ทำให้สภาพจิตใจของเด็กหรือเยาวชนยุคใหม่เกิดความเสื่อมทางด้านจิตใจ วัฒนธรรม และค่านิยมความเป็นไทย ซึ่งปัจจุบันผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ไม่เหมาะสมให้เด็กได้เห็น จึงส่งผล ทางอ้อมให้เด็กเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมและค่านิยมที่ผิดๆ ในการดำเนินชีวิต ดังนั้นพ่อแม่ ครู อาจารย์ และผู้ใหญ่ จะต้องคอยขัดเกลา อบรมบ่มนิสัยให้เด็กได้ตระหนักถึงคุณลักษณะที่ดีและ ประโยชน์ที่ได้จากการประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนมีคุณธรรมและจริยธรรมด้านต่างๆ เพื่อให้เด็ก ได้เติบโตเป็นคนมีคุณภาพในสังคมต่อไป

1.1.3 ศึกษารายงานการประชุม ผลการปฏิบัติงานประจำปีการศึกษา 2553 เกี่ยวกับข้อมูล สถิตินักเรียนที่จัดอยู่ในกลุ่มที่มีปัญหาความประพฤติอันไม่พึงประสงค์ พบว่า มีนักเรียนบางคนมาโรงเรียนสายไม่ทันทำความเคารพธงชาติ แต่งกายไม่ถูกระเบียบ ไม่สนใจ ทำความสะอาดของโรงเรียน ขาดความซื่อสัตย์สุจริต ขาดความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และ เสียสละเพื่อส่วนรวม ขาดความประหยัดและอดออม มีนิสัยฟุ้งเฟ้อและทำตามสมัยนิยมมากขึ้น เอาแต่ใจตัวเองชอบทำให้ผู้ปกครองซื้อสิ่งของที่เป็นเงินจำนวนมากนำมาใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็น ขาดความร่วมมือในการช่วยกันประหยัดไฟฟ้า ขาดจิตสำนึกที่ดีในการรักษาดูแลสมบัติของ ส่วนรวม มีความเห็นแก่ตัว ยึดถือความสบายของตนเองเป็นหลัก ชอบทำอะไรตามใจตนเอง ซึ่งถึงแม้จะเป็นนักเรียนส่วนน้อยแต่ก็เป็นปัญหาที่โรงเรียนจะต้องแก้ไขและขัดเกลาอุปนิสัย จิตใจ ของนักเรียนให้เป็นคนมีคุณธรรมและจริยธรรมดียิ่งขึ้นต่อไป

1.1.4 ศึกษารายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2553 พบว่า นักเรียนมีการปฏิบัติสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามหาสารคาม เขต 1 และนโยบายของโรงเรียน หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ความต้องการของนักเรียน บทบาทและหน้าที่ของโรงเรียน และสภาพของชุมชน โดยภาพรวม มีความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินด้านผลผลิตเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีการปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรมในภาพรวมของทุกด้าน อยู่ในระดับมาก นักเรียนมีความสามัคคีและมีความขยันหมั่นเพียรมีค่าเฉลี่ยมาก และผลการประเมิน ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน และบุคคลในชุมชน ที่มีต่อโครงการ พบว่า ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และผลการประเมินผลกระทบที่เกิดจากโครงการ

ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม พบว่า มีผลกระทบในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน ซึ่งควรแก้ไขปรับปรุง โครงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียน โดยนำจุดเด่นหรือความสำเร็จของการดำเนินงาน ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา โครงการและรักษามาตรฐานการปฏิบัติของโครงการไว้อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ระดับประเทศต่อไป

1.2 กลยุทธ์การพัฒนา ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้จัดประชุมตัวแทนนักเรียนและตัวแทนผู้ปกครองเพื่อหาแนวทางร่วมกันกำหนดกลยุทธ์และกิจกรรมในการพัฒนากลุ่มเป้าหมาย คือ การประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วมแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการและรับผิดชอบกิจกรรม การจัดทำโครงการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน เป็นโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้ตระหนักและเห็นความสำคัญในการประพฤติตนได้อย่างเหมาะสม 5 กิจกรรม คือ (1) กิจกรรมการเข้าค่ายอบรมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาจิตใจ ฝึกการทำสมาธิ การถือศีล 5 การนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จนเกิดศรัทธา มุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเอง โดยจัดกิจกรรมในวันที่ 11-13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 (2) กิจกรรมการฟังเทศนาทุกวันศุกร์ โดยจัดทุกวันศุกร์ของสัปดาห์ ตั้งแต่เวลา 14.30-15.30 น. เพื่อให้ นักเรียนกลุ่มเป้าหมายรู้จักการปฏิบัติตนและพัฒนาตนเองมีคุณธรรมและจริยธรรมทั้ง 8 ด้าน ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ถึงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 (3) กิจกรรมพ่อครู แม่ครู เป็นกิจกรรมที่ครูประจำชั้นพบปะนักเรียนทุกวันพฤหัสบดีของสัปดาห์ของชั่วโมงกิจกรรม เสมือนว่าครูเป็นพ่อและแม่ของศิษย์ เป็นกิจกรรมที่พ่อครู แม่ครู ได้อบรมสั่งสอน และตักเตือน นักเรียน เพื่อให้นักเรียนประพฤติตนเหมาะสม ถูกต้อง ดึงตามกรอบความมีคุณธรรมและจริยธรรม และยกย่องชมเชยนักเรียนที่เป็นตัวอย่างที่ดีด้านคุณธรรม และจริยธรรม โดยจัดกิจกรรมตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ถึงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 (4) การอบรมหน้าเสาธง ที่ครูกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ได้อบรม สั่งสอน แนะนำ ตักเตือน นักเรียนกลุ่มเป้าหมายหน้าเสาธงในตอนเช้าทุกวันจันทร์ของสัปดาห์ เพื่อให้ นักเรียนเกิดความตระหนักเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมทั้ง 8 ด้าน และได้ประพฤติตนตามคำอบรมสั่งสอนของครูและนำความรู้ที่ได้รับจากการสั่งสอนไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้ โดยจัดกิจกรรมตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ถึงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 และ (5) การปฏิบัติกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้รู้จักประพฤติกและปฏิบัติตนให้เกิดประโยชน์แก่ครอบครัว โดยการช่วยเหลืองานบ้าน โรงเรียน และชุมชนโดยร่วมกันรักษาความสะอาดในบริเวณโรงเรียนและชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและสังคม โดยอาศัยความร่วมมือจากโรงเรียนผู้ปกครองนักเรียนเพื่อให้ช่วยกันดูแลอบรมนักเรียนให้มีความรู้

ความคิดที่จะปฏิบัติตนให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม โดยจัดกิจกรรมในวันเสาร์สัปดาห์แรกของเดือน ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ถึงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555

1.3 แผนปฏิบัติการ (Action Plan) ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ได้นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาพร้อมกลยุทธ์การพัฒนามาจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 ให้บรรลุตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ จึงได้กำหนดแผนปฏิบัติการ (ดังตารางที่ 1 บทที่ 3)

2. ขั้นตอนการปฏิบัติ (Action)

จากการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2554 - 29 กุมภาพันธ์ 2555 ผู้วิจัยได้นำผลการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมมาสรุปความก้าวหน้าตามที่ได้บันทึกไว้ พบว่านักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรม โดยรวมและรายด้าน ทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านค่านิยมความเป็นไทย รองลงมาคือ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านความกตัญญูทดแทน และด้านความรับผิดชอบ เมื่อจำแนกรายด้านเป็นรายชื่อ พบว่า

2.1 ด้านความมีวินัย นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรมอยู่ในระดับมาก 11 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ หยุดยั้งตรงเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติ รองลงมาคือ ไม่เอาขนมมารับประทานในระหว่างเรียน และเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาดห้องเรียนอย่างเป็นระเบียบ และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 4 ข้อ

2.2 ด้านความรับผิดชอบ นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรมอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ยอมรับคำตักเตือนของครู รองลงมาคือ ทำความสะอาดห้องเรียนตามที่ได้รับมอบหมาย และส่งหนังสือคืนห้องสมุดทันกำหนดทุกครั้ง

2.3 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรมอยู่ในระดับมาก 14 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ไม่แอบเข้าห้องน้ำครู รองลงมาคือ บอกครูตามความจริงว่าใครไม่ทำเวร เมื่อครูสั่งให้อ่านในใจจะปฏิบัติตาม และยอมรับความจริงเมื่อไม่ได้ส่งงานครู ไม่ถ่วงเวลาเรียนโดยการเข้าห้องน้ำนานๆ และบ่อยๆ และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อ ได้แก่ ไม่เคยผิดคำพูดที่ให้ไว้กับเพื่อน

2.4 ด้านความเมตตากรุณา นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ในระดับมาก 12 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ พาเพื่อนที่ไม่สบายไปห้องพยาบาล ทำตามกฎระเบียบเพื่อให้ครูสบายใจ รองลงมาคือไม่นำอาหารไปล่อสัตว์แล้วไม่ให้มันกิน พูดยให้กำลังใจแก่ผู้ป่วย ไม่รังแกสุนัขที่เข้ามาในบริเวณโรงเรียน และไม่เล่นรุนแรงกับเพื่อนที่อ่อนแอกว่า และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 3 ข้อ

2.5 ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ในระดับมาก 12 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ให้เพื่อนข้างห้องยืมไม้กวาดและไม้ถูพื้น รองลงมาคือ ช่วยเพื่อนทำงานกลุ่มด้วยความเต็มใจ และเมื่อครูจัดห้องเรียนจะช่วยเหลือทุกครั้ง ให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียน และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 4 ข้อ

2.6 ด้านความประหยัด นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ในระดับมาก 9 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ปิดน้ำ-ไฟทุกครั้งที่ใช้ เก็บรักษาอุปกรณ์การเรียนอย่างดี รองลงมาคือเมื่อมีโอกาสจะซื้ออุปกรณ์การเรียนใหม่ๆ ทันที รับประทานอาหารอย่างรู้คุณค่า เมื่อเห็นท่อประปารั่วจะแจ้งให้ผู้ใหญ่ทราบ และชอบเตือนเพื่อนเรื่องการใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าอย่างประหยัด ดูแลรักษาเสื้อผ้าที่สวมใส่เป็นอย่างดี และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 6 ข้อ

2.7 ด้านความกตัญญูกตเวที นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ในระดับมาก 12 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ กล่าวขอบคุณผู้ที่ให้การช่วยเหลือ รองลงมาคือ ช่วยคุณครูทำกิจกรรมต่างๆ อยู่เสมอ ช่วยครูทำความสะอาดห้องเรียน ไม่ชักชวนเพื่อนประท้วงครู และช่วยทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน ร้องเพลงสรรเสริญพระบารมีอย่างตั้งใจ และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ

2.8 ด้านค่านิยมความเป็นไทย นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ชอบรับประทานอาหารไทยๆ รองลงมาคือ ชอบใช้ของที่ผลิตในเมืองไทย ร่วมงานประเพณีไทยที่โรงเรียนจัด และหยุดขึ้นตรงเมื่อครูเดินผ่าน อ่อนน้อมต่อมตคนต่อผู้ใหญ่ เมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่จะก้มตัวเล็กน้อย

3. การสังเกต (Observation)

จากการสังเกตการณ์ปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2554 - 29 กุมภาพันธ์ 2555 ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า นักเรียนตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรมด้วยความตั้งใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เมื่อนักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมมาได้ระยะหนึ่งจะสังเกตเห็นว่า นักเรียนได้พัฒนาพฤติกรรมในเชิงบวกโดยนักเรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเมตตากรุณา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความประหยัด มีความกตัญญูกตเวที และมีความนิยมความเป็นไทยดีขึ้น โดยสังเกตจากการปฏิบัติในโรงเรียนแต่ละวัน ในช่วงภาคเรียนที่ 2 ที่มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้ติดตามผลการปฏิบัติตนของนักเรียนโดยลงพื้นที่เยี่ยมบ้านสอบถามผู้ปกครอง และได้คำตอบในลักษณะเดียวกันคือ นักเรียนมีความก้าวหน้าโดยมีพฤติกรรมและมีการปฏิบัติในลักษณะการมีคุณธรรมและจริยธรรมตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 8 ด้านดีขึ้นอย่างชัดเจนหลังการได้รับการจัดกิจกรรม โครงการที่ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้กำหนดขึ้น

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ร่วมวิจัยคือ รองผู้อำนวยการและครูประจำชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนที่ได้จัดทำขึ้น กลุ่มผู้ร่วมวิจัยให้ความเห็นว่าพฤติกรรมความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความประหยัด ความกตัญญูกตเวที และค่านิยมความเป็นไทย มีการพัฒนาขึ้นเป็นอย่างมากหลังจากได้รับการอบรมและการปฏิบัติกิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรมของนักเรียน ซึ่งแต่ละกิจกรรมจะส่งผลเชื่อมโยงให้นักเรียนเห็นความสำคัญและมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองให้เป็นคนมีคุณธรรมและจริยธรรมในตนเองสูงขึ้น ซึ่งครูก็ให้การดูแลอย่างต่อเนื่องเมื่ออยู่ที่โรงเรียน ส่วนผู้ปกครองก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีเมื่อนักเรียนกลับบ้าน หากได้รับความร่วมมืออย่างต่อเนื่องเช่นนี้ ช่วยกันดูแลคนละทางระหว่างผู้ปกครองกับครูอย่างต่อเนื่อง โดยการขัดเกลาจิตสำนึกให้เด็กได้มีแนวคิดและซึมซับในเรื่องของการเป็นคนดีมีคุณธรรมและจริยธรรมครบทั้ง 8 ด้าน จะทำให้นักเรียนได้ตระหนักและนำไปปฏิบัติในการเป็นคนมีคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมในอนาคตต่อไป

และจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรม โครงการ 5 กิจกรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม 8 ด้าน ผู้วิจัยได้สรุปผลการสัมภาษณ์โดยภาพรวมพบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจเป็นอย่างยิ่งที่เห็นบุตรหลานของตนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในทิศทางที่ดี หลังจากได้รับการปฏิบัติกิจกรรมระยะหนึ่ง สังเกตเห็นว่าบุตรหลานเป็นคนมีวินัย มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเมตตากรุณา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

รู้จักประหยัด มีความกตัญญูกตเวที และรู้จักรักและเห็นความสำคัญของค่านิยมความเป็นไทย และยิ่งเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการดำเนินกิจกรรม เด็กได้ประพฤติปฏิบัติตนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเห็นได้ชัดเจน ผู้ปกครองรู้สึกภาคภูมิใจในตัวบุตรหลานและรู้สึกยินดีกับการดำเนินกิจกรรมครั้งนี้ และเห็นว่ากิจกรรมที่ผู้วิจัยและกลุ่มผู้วิจัยได้ดำเนินงานมา เป็นสิ่งที่มีประโยชน์และมีคุณค่าสำหรับขัดเกลาจิตใจบุตรหลานเป็นอย่างดี ซึ่งผู้ปกครองต้องการให้โรงเรียนดำเนินกิจกรรมโครงการเช่นนี้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการผลิตบุคลากรของโรงเรียนหรือเยาวชนของชาติที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

สรุปผลการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ผู้วิจัยและกลุ่มผู้วิจัยได้วางขั้นตอนการปฏิบัติคือ

- 1) มีการวางแผน (Planning) โดยศึกษาสภาพปัจจุบัน สัมภาษณ์ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ศึกษาบันทึกการประชุมของคณะกรรมการสถานักเรียนประจำเดือนถึงปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ในปีการศึกษาที่ผ่านมาและปีการศึกษา 2554 ศึกษารายงานการประชุม ผลการปฏิบัติงานประจำปีการศึกษา 2553 ศึกษารายงานการประเมินคุณภาพภายนอก สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2553 กำหนดกลยุทธ์การพัฒนา วางแผนปฏิบัติการ (Action Plan) เพื่อเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 ให้บรรลุตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบและชัดเจน
- 2) ขั้นตอนการปฏิบัติ (Action) โดยผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้จัดกิจกรรม 5 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการเข้าค่ายอบรมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน กิจกรรมการฟังเทศนาทุกวันศุกร์ กิจกรรมพ่อครูแม่ครู การอบรมหน้าเสาธง และการปฏิบัติกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนให้สอดคล้องกับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม 8 ด้าน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความประหยัด ความกตัญญูกตเวที และค่านิยมความเป็นไทยของนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนตระหนักและปฏิบัติตนเป็นคนมีคุณธรรมและจริยธรรมอันดี ซึ่งส่งผลให้เป็นคนเก่ง คนดีในสังคม และเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศไทยในอนาคตต่อไป
- 3) ขั้นสังเกต (Observation) โดยผู้วิจัย กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ปกครองนักเรียนได้สังเกตการณ์ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2554 - 29 กุมภาพันธ์ 2555 อย่างไม่ซ้ำซ้อนและต่อเนื่อง และลงความเห็นในลักษณะเดียวกันว่า หลังการดำเนินการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมทั้ง 5 กิจกรรม ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการและมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากเดิม เป็นคนมีคุณธรรมและจริยธรรมสอดคล้องกับ

แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม 8 ด้าน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และ 4) ขั้นการสะท้อนผล (Reflection) โดยผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้นำผลการดำเนินงานตั้งแต่ต้น มารายงานและสรุปผลโดยภาพรวมให้เห็นความก้าวหน้าในการวิจัยครั้ง ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY